

VERNEPLAN FOR SKOG

1 FORSLAG

Klima- og miljødepartementet (KLD) tilrår med dette å opprette 18 nye verneområder i skog, hvorav ett område i medhold av markaloven og de øvrige i medhold av naturmangfoldloven. 5 av områdene er utvidelser av eksisterende naturreservater.

Et område ligger på Opplysningsvesenets fonds grunn, mens de øvrige områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog. Et område (Hemna) omfatter noe statlig areal idet en eiendom er kjøpt av Miljødirektoratet. Tilrådingen omfatter ca 48 km² nytt verneareal hvorav ca 29,2 km² produktiv skog. Av dette utgjør området som foreslås vernet etter markaloven § 11 (Kopperhaugene og Vindernhøgda) ca 2,2 km² hvorav ca 1,3 km² produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Oksdøla naturreservat i Namdalseid kommune, Nord-Trøndelag fylke
2. Erikskulen naturreservat i Namdalseid kommune, Nord-Trøndelag fylke
3. Hemna naturreservat i Namsos og Namdalseid kommuner, Nord-Trøndelag fylke
4. Storåa naturreservat i Lierne kommune, Nord-Trøndelag fylke
5. Finnsåmarka naturreservat i Snåsa kommune, Nord-Trøndelag fylke
6. Hemrasmarka naturreservat i Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag fylke
7. Luvdalsætra naturreservat i Åmot kommune, Hedmark fylke
8. Skordalen naturreservat i Åmot kommune, Hedmark fylke
9. Rundkollen og Sortungbekken naturreservat (utvidelse) i Nittedal kommune, Akershus fylke
10. Furuåsen og Hagahogget naturreservat (utvidelse) i Asker kommune, Akershus fylke
11. Fagermåsen naturreservat (utvidelse) i Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke
12. Krokskogen naturreservat (utvidelse) i Ringerike og Hole kommuner, Buskerud fylke
13. Skibergfjell naturreservat (utvidelse) i Hof kommune, Vestfold fylke
14. Dørdalen naturreservat i Gausdal kommune, Oppland fylke
15. Nørdstebøberget naturreservat i Nordre Land og Etnedal kommuner, Oppland fylke
16. Åkre og Vikane naturreservat i Ullensvang kommune, Hordaland fylke
17. Ullensvang naturreservat i Ullensvang kommune, Hordaland fylke
18. Kopperhaugene og Vindernhøgda friluftslivsområde i Oslo kommune, Oslo fylke

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Naturreservatene foreslås vernet i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Verneområdene skal bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold, særlig mål 2 og 3, som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet:

1. Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.

2. Ingen arter og naturtyper skal utryddes som følge av menneskelig aktivitet, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.
3. Et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner.

Forslaget bidrar også til å nå Stortingets mål om 10 % vern av skogarealet, samt internasjonale mål og forpliktelser, bl.a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8 om sammenhengende verneområdenettverk.

Friluftslivsområdet Kopperhaugene-Vindernhøgda: Vern av friluftslivsområder skjer i medhold av § 11 i lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven). Markaloven § 11 første ledd lyder som følger:

Kongen kan verne som friluftslivsområde områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk.

Kriteriene som gjelder for vern av områder etter § 11 i markaloven er nærmere beskrevet i Ot. prp. nr. 23 (2008-2009). Videre er disse kriteriene ytterligere beskrevet i NINA Rapport 664 "Særskilt vern av friluftsområder i Oslomarka etter markaloven § 11".

1.2 Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

Forslaget inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. Skogområdene omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og stort artsmangfold. Arealmessig er noen av områdene små, men har likevel høy verneverdi ved at de omfatter sjeldne og truede naturtyper med et høyt biologisk mangfold.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger som ledd i skogvernarbeidet, bl.a. i *Lokalitetsdatabase for skogområder*.

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene er hogst og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging, hyttebygging og utbygging av vindkraft, vannkraft og kraftlinjer. Vernet skal sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Forslaget vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for at stort antall truede arter, og dermed *redusere den samlede belastningen* på arter som har risiko for å dø ut. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippet om *samlet belastning* være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om *miljøforsvarlige teknikker og lokalisering*, samt *miljøforringelser* betaler der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. KLD vurderer at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. KLD anser at *kunnskapsgrunnlaget* i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. KLD har ut fra en *føre-var-tilnærming* i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (*samlet belastning*). Det foreligger etter KLDs oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 8, samt i tilrådingene fra Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Oslo og Akershus, jf. kap. 2 nedenfor.

1.3 Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad til bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt at skogbruk skal fortsette i områder som vernes som naturreservater, men f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det er veier i noen av de foreslåtte verneområdene. Det er kraftledninger i områdene Erikskulen, Krokskogen og Dørdalen. For disse områdene er det tatt inn bestemmelser i verneforskriftene om drift, vedlikehold og oppgradering/ fornyelse av kraftledninger.

Området Skibergfjell grenser til reguleringsmagasin for vannkraftproduksjon (Øksne), jf. også omtale under det aktuelle området i kap. 8.

Basert på digital kartlegging av småkraftpotensial er det i området Åkre og Vikane kartlagt et mulig potensial på 2-2,5 GWh, og i området Hemna to småkraftpotensial på hhv. 2,1 GWh og 0,6 GWh. Denne ressurskartlegging er utført for å øke kunnskapen om energiresurser, og er ikke en planlegging som kan brukes til konsesjonssøknader.

For øvrig berører forslaget ikke kjente planer om utbygging av vannkraft eller vindkraft, kjente potensialer for vannkraft eller vindkraft, eller kjente planer om bygging av nye kraftledninger.

Verneforslaget berører ikke viktige kjente mineralressurser. Når det gjelder forholdet til mineralressurser vises det også til omtale i kap. 7.

Det foreslåtte verneområdet Hemna grenser til sjø.

Områdene i Nord-Trøndelag, i alt 6 områder, ligger i reinbeitedistrikt.

Det er foretatt avveininger mellom områdenes verneverdier og andre viktige samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldloven § 14. Med de tilpasninger og presiseringer som er foretatt, er det vurdert at forslaget ikke har vesentlig negative effekter for viktige samfunnsinteresser. Departementet viser for øvrig til omtale verneområdene i kapittel 8.

1.4 Planstatus

Alt arealet i verneplanen er avsatt som LNF-områder.

2 SAKSBEHANDLING

2.1 Generell bakgrunn

Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* legger opp til en videreføring av det langsiktige arbeidet med skogvern, som i all hovedsak vil skje gjennom vern av offentlig eid skog og ved frivillig vern av privateid skog. Stortinget ba under behandlingen av meldingen regjeringen sette et mål om vern av både offentlig eid skog og frivillig vern av privateid skog til 10 pst. av skogarealet. Naturfaglige evalueringer som ligger til grunn for de faglige prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002 og NINA rapport 535/2010. En ny faglig evaluering er planlagt slutført i 2017.

2.2 Saksbehandlingsprosesser

Områdene som foreslås vernet som naturreservater har ulik historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser. Det vises til Miljødirektoratets tilråding 8.9.2016.

2.3 Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern gir grunneierne fylkesmennene tilbud om vern av aktuelle områder. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider fylkesmannen forslag til verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter og befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne eller grunneiernes representant.

Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

2.4 Vern av skog på arealer eid av Statskog SF og Opplysningsvesenets fond

Det er i lang tid lagt til grunn at offentlig eid skog skal brukes aktivt i skogvernet, jf. bl.a. St. meld. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Stortinget har i tillegg høsten 2015 bedt regjeringen sørge for en gjennomgang av Statskog SFs ordinære skogeiendommer med sikte på vern etter naturmangfoldloven. Denne tilrådingen omfatter ett område, Ullensvang, som eies av Opplysningsvesenets fond. I tillegg er deler av Hemna en eiendom som tidligere tilhørte Statskog SF og som i 2012 ble kjøpt av Miljødirektoratet.

2.5 Vern av Kopperhaugene og Vindernhøgda friluftslivsområde

Verneplanprosessen i Osloområdet ble påbegynt våren 2011 av Fylkesmannen i Oslo og Akershus, på oppdrag fra Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet). Oppdraget gikk ut på å arbeide med vern etter markaloven § 11 av områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Prosessen ble startet med en innspillsrunde der aktuelle organisasjoner, kommuner og andre kunne fremme forslag til verneområder. Totalt ble det foreslått 174 områder for vern, en del av disse var sammenfallende. Etter innspillsrunden vurderte Fylkesmannen de foreslåtte områdene med utgangspunkt i eksisterende kunnskap om områdene, og det ble blant annet sett på formålet med vernet, størrelse og geografisk fordeling. Av de 174 foreslåtte områdene, ble 32 valgt ut for videre utredning og kartlegging. De utvalgte 32 områdene ble kartlagt av Sweco AS sommeren 2011. Basert på resultatene i rapporten tok Fylkesmannen 28 av de 32 kartlagte områdene med videre i prosessen, og meldte i mai 2012 oppstart av verneplanprosess for disse etter markaloven § 11. Verneforslaget ble sendt på lokal og sentral høring i mai 2016. Fylkesmannen sendte 15.9.2016 sin tilråding om vern til Klima- og miljødepartementet.

3 VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1 Navn

På grunnlag av bl.a. innspill i høringene foreslås skrivemåten endret for følgende områder:

- *Hembre* naturreservat tilrås endret til *Hemrasmarka* naturreservat.
- *Finsåsmarka* naturreservat tilrås endret til *Finnsåsmarka* naturreservat.
- *Oksdøl* naturreservat tilrås endret til *Oksdøla* naturreservat.
- *Luvdalen* naturreservat tilrås endret til *Skordalen* naturreservat.
- *Fagermosen* naturreservat tilrås endret til *Fagermåsan* naturreservat.
- *Nørstebøberget* naturreservat tilrås endret til *Nørdstebøberget* naturreservat.
- *Åkre og Vikaneset* naturreservat tilrås endret til *Åkre og Vikane* naturreservat.

Stedsnavntjenesten har bedt Kartverket om å reise formell navnesak på naturnavnet Skibergfjell/Skibergfjellet/Skibergfjella. Dersom navnesak ikke er avklart før vernevedtak, tilrås at området vernes foreslått navn og at Miljødirektoratet kan endre reservatnavnet i etterkant hvis vedtaket i navnesaken tilsier det.

3.2 Grenser

På grunnlag av høringsuttalelser tilrås følgende endringer av vernegrenser: For Finnsåsmarka tilrås små grensejusteringer for å fange opp mariskolokaliteter. For Hemna tilrås et mindre område med ungskog tatt ut av planen. For Storåa tilrås grensa justert noe på en strekning langs Seterbekken. For Hemrasmarka tilrås en mindre grensejustering for å grense vei ut fra verneområdet. For Rundkollen og Sortungsbekken samt Krokskogen tilrås enkelte mindre justeringer der grensene følger vannkontur eller eiendomsgrense. Det tilrås videre tatt ut et mindre areal i det sydvestlige hjørnet av Rundkollen og Sortungsbekken slik at kjøretreaser blir liggende utenfor verneområdet. For Dørdalen tilrås grensen justert langs tilgrensende veger samt at det tilrås tatt ut dyrket mark som lå inne i tilbudet, i tillegg til en del yngre produktiv skog. For Nørdstebøberget tilrås mindre justeringer for å ta hensyn til eksisterende traktorveger og velteplasser langs bilvegen som grenser til verneforslaget, og for å tilpasse grensene bedre til skogtilstanden i området. Det er i tillegg innlemmet en MiS-figur i vest.

For Åkre og Vikane tilrås en mindre endring for å holde en kraftmast utenfor verneforslaget.

3.3 Forskrifter

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til naturmangfoldloven og til mal for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Ved utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås verneforskriften opphevet og erstattet med en ny som omfatter hele området.

KLD vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern som er inngått med grunneiere.

4 OPPHEVING OG ENDRING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Verneforslaget omfatter forslag om utvidelse av 7 eksisterende naturreservater. Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift av 09.07.1993 nr. 689 om fredning for Rundkollen naturreservat, Nittedal kommune, Akershus.
2. Forskrift av 13.12.2002 nr. 1547 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 35, fredning av Hagahogget naturreservat, Asker kommune, Akershus.
3. Forskrift av 04.09.1981 nr. 4788 om fredning for Fagermosen naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus.
4. Forskrift av 13.12.1991 nr. 918 om Merratjern-Søndagsbrenna naturreservat, Ringerike og Hole kommuner, Buskerud.
5. Forskrift av 17.12.2010 nr. 1625 om vern av Markenrud naturreservat, Hof kommune, Vestfold.

5 FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Naturreservatene: Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte område. Naturreservatene som foreslås vernet er små verneområder, som det i regjeringsplattformen er lagt til grunn skal forvaltes av kommunene. De kommunene som ønsker det, vil følgelig kunne få forvaltningsmyndighet for de aktuelle områdene.

Friluftslivsområdet: Klima- og miljødepartementet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten i verneområdet. Oslo kommune er forvaltningsmyndighet for de eksisterende fire friluftslivsområdene. Det foreslåtte friluftslivsområdet ligger også i Oslo kommune, og Fylkesmannen anbefaler at forvaltningsansvaret tillegges kommunen. Dette anses fornuftig også fra kommunens side, jf. mottatt høringsuttalelse. KLD slutter seg til Fylkesmannens vurdering.

Kostnader til vern og forvaltning av områdene dekkes innenfor KLDs eksisterende budsjетtrammer. Dette gjelder utgifter til bl.a. erstatningsoppgjør, oppsyn, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner og trykningsutgifter.

6 HØRING AV VERNEFORSLAGET

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre fylkesinstanser, samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner har hatt verneforslagene på høring.

7 GENERELLE MERKNADER

Beskrivelsene i kap. 7 nedenfor gjelder områdene nr. 1-17 som foreslås vernet som naturreservat. For område nr. 18 som foreslås vernet som friluftslivsområde vises det til omtale i kap. 8.

De viktigste høringsinstansenes hovedsynspunkter gjengis i kap.8. En mer utførlig gjengivelse av høringen fremgår av Miljødirektoratets tilrådning 8.9.2016.

7.1 Miljødirektoratets kommentarer til generelle merknader til avgrensningen

Ved frivillig vern setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. I noen tilfeller er det ikke mulig å få med alt areal som har verne kvaliteter. Det kan skyldes at

grunneiere ikke ønsker å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbud ikke omfatter alt areal med verne kvaliteter. Flere ganger har arbeid med utvidelser blitt gjenopptatt som følge seinere tilbud. Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle, sjeldne og truede elementer i skognaturen. Særlig på deler av Østlandet vil det være nødvendig å verne skogarealer med begrensa verneverdier dersom det skal kunne oppnås et mest mulig representativt skogvern, da skogbruksaktiviteten har vært omfattende her over lang tid.

7.2 Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratets gjennomgang av innholdet i verneforskriftene og kommentarer til noen av de temaer som er tatt opp i høringene. Direktoratet har også foreslått enkelte endringer verneforskriftene, uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forringes. Det er også viktig at økosystemtilnærming legges til grunn. Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som eksempelvis drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i forskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad. Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablerte plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om ”nødvendig motorferdsel” skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten, er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet, er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For noen områder med mindre utvidelser, opprettholdes eksisterende bestemmelser, som også vil gjelde for utvidelsesarealet.

Navn

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye naturreservat til Kartverket for registrering i Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr. 11. Kartverket forutsetter dessuten at kart over verneområdene produseres i samsvar med Miljødirektoratets produktspesifikasjon. Språkrådet viser til at offentlige instanser er bundet til skrivemåten i sentralt stedsnavnsregister. For å kunne bruke annet navn, er det behov for å reise formell navnesak.

Når det gjelder uttalelsen fra Kartverket, så vil de endelige vernekartene bli produsert sentralt og i tråd med gjeldende regelverk. Når det gjelder innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister vises det til at Klima- og miljødepartementet tidligere har vist til at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra departementet for å tinglyse vernevedtakene på

berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.

Motorferdsel

Generelt skal muligheter for bruk av motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad.

Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av storvilt (elg og hjort) i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet etter § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk, jernhest og beltegående ATV.

En eventuell tillatelse til bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i verneforskriftens § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter er hovedregelen at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter forskriftens § 7. Slike tillatelser bør normalt legges til fastlagte traseer. Fastsetting av trase bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøscooter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt være vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

I verneforskriftens § 7 er åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart og forøvrig når det er spesielle forhold som tilsier det, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Start og landing med luftfartøy

Forsvarsbygg har tidligere foreslått at formuleringen: "*herunder start og landing med luftfartøy*" tas ut av verneforskriftens § 5 *Regulering av ferdsel*, som en tilpassing av verneforskriftene til naturforholdene på stedet og reelle hensyn. Forsvarsbyggs utgangspunkt i skogvernsaker er at områdene, som i hovedsak er dekket av skog og ofte ulendt terreng, i praksis ikke gir mulighet for landing med helikopter. Det er ikke Forsvarets hensikt å skaffe generell landingstillatelse, men snarere å knytte eventuelle forbud til den virksomhet som utgjør en reell trussel for verneområdene, samt unngå u hensiktsmessige flykart. Miljødirektoratet mener at start og landing med luftfartøy er uønsket i naturreservatene, og bør forbys i verneforskriften. I tidligere skogvernsaker er det imidlertid besluttet at landing og start med forvarets luftfartøy gis automatisk unntak i forskriftene. Miljødirektoratet har derfor lagt dette inn i alle forskriftene. De aktuelle forslagene er skog- og andre utmarksområder. Direktoratet antar at start og landing eventuelt vil bli sjeldne foreteelser og ikke utgjøre noen trussel mot områdene som sådan.

Beiting

Landbruksdirektoratet mener at dersom det er aktuelt med beite, bør det være generelt unntak for beite og utsetting av saltstein. I spesifiserte unntak bør det være åpning for oppsetting av gjerder, samt nødvendig motorferdsel i den forbindelse. Tilsvarende bør det være unntak for motorferdsel ved utsetting av saltstein og for uttransport av syke og skadde beitedyr.

Miljødirektoratet viser til at for de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning for verneverdiene, og for disse områdene åpner ikke forskriftene for dette. Det samme gjelder oppsetting av gjerder; for de områdene der dette vurderes som aktuelt, er det tatt inn som spesifisert unntak i verneforskriftens § 7.

Landbruksdirektoratet ber om at det i verneforskriften tas inn hvordan og hvor melding om uttransport av syke og/eller skadde beitedyr skal skje, og at det må være mulig å sende slik melding også utenom ordinær arbeidstid.

Miljødirektoratet viser til at forskriftene må være relativt generelle i formen for at de skal kunne stå seg over tid, slik at det blir vanskelig å være mer presis enn at det skal meldes til ansvarlig oppsyn. Miljødirektoratet støtter derfor ikke forslaget. Det er vanlig praksis at det kan gis melding pr. sms eller epost også utenom vanlig arbeidstid, og at melding kan gis i ettertid om det ikke er praktisk mulig å gjøre det før transporten skjer.

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker

Utplassering av turorienteringsposter og kjentmannsmerker omfattes av vernebestemmelsene § 3 d. Imidlertid kan dette omsøkes etter verneforskriftens § 7. Turorienteringsposter og kjentmannsmerker er ofte plassert på samme sted over lengre tid, noe som kan medføre mye konsentrert ferdsel med medfølgende slitasje og forstyrrelse. Direktoratet vurderer det som nødvendig at forvaltningsmyndigheten har kontroll med at disse ikke plasseres i sårbare områder, både med tanke på vegetasjon og dyreliv, så vel som å ha muligheten til å regulere hvor lenge postene skal kunne være plassert på samme sted.

Terrengsykling

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) viser i uttalelser til en rekke av de foreslåtte verneområdene at en ønsker å sikre en positiv utvikling av terrengsykling som aktivitet, og ønsker å fremme en positiv ferdselskultur i utmark. NOTS er positiv til at skog vernes mot moderne maskinelt skogbruk og ønsker at uberørt natur kan oppleves både til fots og på tråsykkel, og ber om at ferdselsrestriksjonene i forskriftene endres. NOTS anfører at friluftsløven kun hjemler fri sykling på stier, at vanlig sykling kun har begrenset skadeevne, og at sykkel med tiden er blitt en aktivitet som utøves til alle årstider. NOTS påpeker også at sykling på snøføre med «fatbike» er under utvikling og stadig mer aktuelt, og ber om at vintersykling på «tilfrosset snødekt mark» likestilles med annen vinteraktivitet.

Hovedregelen i friluftsløven er at det er tillatt med sykling på vei eller sti i skogen når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. På fjellet er det også tillatt å sykle utenfor stiene. I kgl. res. 12.12.2014 ble sykling (samt bruk av hest og kjerre) tatt inn som unntak på veger/stier i de fleste områder, ved at forbud mot sykling/hest og kjerre ble gjeldende utenom stier og veger merket på kart. Direktoratet forholder seg til dette og tillemper forslag til forskriftene slik at bruk av sykkel, samt hest og kjerre, tillates der det er stier og gamle ferdselsveger, merket på vernekartet. Stier og veier som det tillates sykling på må avmerkes på vernekartet slik at det går klart fram hvilke traseer som kan benyttes til dette. For de områdene der forskriften sier det skal utarbeides forvaltningsplan, kan forvaltningsplanen avklare hvilke stier og veier hvor sykling tillates. Med hensyn til vintersykling i terreng og snø med «fatbike», så er det en foreløpig lite utbredt aktivitet. Sykling langs skiløyper vinterstid er ikke blitt vurdert i tidligere verneprosesser. Miljødirektoratet konstaterer at dette ser ut til å være en aktivitet som er i vekst. Miljødirektoratet vurderer at adgangen til å sykle på stier og veier også gjelder for vinterføre.

7.3 Klima- og miljødepartementets generelle merknader til forskriftene

Innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister

Departementet viser til at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker om kulturminner

innenfor de foreslåtte verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold av både fredete og ikke-fredete kulturminner, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak om forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet. Forskriftens punkter om kulturminner er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel av kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

Kraftlinjer

KLD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren. På bakgrunn av dette mener Klima- og miljødepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av områdene i kap.8.

Vedlikehold av kraftlinjer

Nødvendig skogrydding i kraftlinjetraseer ansees som en del av ordinært vedlikehold av kraftledninger, som kan skje uten søknad. Dette omfatter også nødvendig sikringshogst av enkelttrær langs kraftlinjetraseen. Der hvor grenser for verneområder ligger nær eksisterende kraftlinjer forutsettes det at verneområdet ikke er til hinder for drift og vedlikehold av kraftlinjene.

Eventuell drift av framtidige funn av forekomster av mineralske ressurser

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Skogområdene som forslås vernet, kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig

verdiskaping og næringsutvikling. Vern av de foreslåtte skogområdene utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser dersom slik virksomhet kan skje på en miljømessig forsvarlig måte.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det fins viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.”

Skogvernområdene er generelt relativt små, noe som innebærer at avstanden mellom vernegrense og en eventuell påvist drivverdig mineralressurs ofte kan være relativt liten. Dette øker de tekniske mulighetene for at eventuell utdrift av mineralforekomster som pr. i dag ikke er kjent, kan foretas uten at tiltaket har vesentlig negativ virkning på naturkvalitetene i verneområdet. Dette kan for eksempel gjøres ved underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet.

Det kan likevel ikke utelukkes at det kan være aktuelt å benytte dagdrift i verneområdet for å utvinne mineraler med et betydelig verdiskapingspotensial. Dersom underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet ikke er mulig, vil eventuell utvinning av mineralforekomster ved dagdrift måtte vurderes etter § 48 i naturmangfoldloven. Når tiltaket behandles etter denne generelle dispensasjonsbestemmelsen vil hensynet til vesentlige samfunnsinteresser bli vurdert og avveid opp mot verneinteressene.

Sikring av nedlagte gruveganger

For områder hvor det er kjent nedlagte gruveganger hvor sikringstiltak er aktuelt, er dette tatt inn i verneforskriftene. Det er ikke slike områder i denne vernesaken. Dersom det skulle framkomme at det fins nedlagte gruveganger hvor sikring er aktuelt, vil eventuelle søknader om slik sikring vil bli vurdert etter den generelle dispensasjonshjemmelen i § 8 i verneforskriftene, jf. naturmangfoldlovens § 48.

Motorferdsel på barmark

Det vises til at det i verneforskriftenes § 7 er åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter

Enkelte verneforskrifter har i § 7 bestemmelser som åpner for nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Det legges til grunn at slik transport fortrinnsvis bør skje på veier, eller alternativt med beltekjøretøy på snødekt mark, blant annet fordi det her ofte er snakk om betydelig vekt som skal transporteres og at potensialet for sporskader er betydelig. Transport på barmark utenfor veier er aktuelt kun i enkelte spesielle tilfeller hvor transport med beltekjøretøy på snødekt mark ikke er mulig eller praktisk gjennomførbart, og dersom slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Hogst av ved til hytter i verneområdet

I enkelte tilfeller er det under § 7 i verneforskriften åpnet for søknad om hogst av ved til eksisterende hytter i verneområdet. I skogreservater er det generelt et mål at skogen skal få utvikle seg mest mulig urørt av menneskelig aktivitet, også vedhogst. Derfor legges det primært til grunn at ved bør hogges utenfor verneområdet og kjøres inn til eksisterende hytter, men at det må gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle om belastningen på verneområdet blir mindre om det tillates vedhogst rundt hyttene i verneområdet enn at veden blir transportert inn til hyttene gjennom verneområdet. Dersom det gis dispensasjon for hogst av ved til eksisterende hytter må det settes vilkår bl.a. om lokalisering og gjennomføring av hogsten, hogstmengde samt hvilke treslag som

kan hogges, slik at verneverdiene i området ikke reduseres. Hogst skal uansett ikke skal skje i registrerte kjerneområder.

Utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder

Generelt er det slik at hvis det skulle oppstå behov i framtida som ikke er regulert i den enkelte forskrift, kan slike tiltak vurderes etter forskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse i § 8. KLD legger imidlertid til grunn at selv om nåværende grunneier ikke har sett behov for utsetting av saltstein/oppsetting av gjerder kan behovet endre seg i framtida, og det kan da være hensiktsmessig at dette er omtalt i forskriftene. Forutsetningen er at tiltakene kan gjennomføres uten å skade verneverdiene. Saltsteiner tiltrekker seg både husdyr og hjortevilt og kan lokalt føre til betydelig tråkkslitasje og gjødselpåvirkning omkring saltsteinene. Også gjerder kan føre til tråkkslitasje. For enkeltområdene i denne vernesaken legges følgende til grunn for å ivareta natur som er sårbar mhp. slitasje/tråkk som kan følge av utsetting av saltstein/oppsetting av gjerder:

- For områder som er vurdert som relativt robuste mht. slitasje/tråkk og samtidig av en viss størrelse er det tatt inn et punkt i forskriften om utsetting av saltstein under § 4, og under § 7 et punkt om oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting samt et punkt om nødvendig motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder.
- For enkelte områder som har innslag av sårbar natur mhp. slitasje/tråkk er punktet om utsetting av saltstein plassert under § 7, da man må kunne sikre bl.a. at plassering av saltstein ikke skjer i sårbare områder.
- For små verneområder som er sårbare mhp. slitasje og tråkk er det ikke tatt inn de nevnte punktene i forskriften. Her vil man også kunne plassere saltstein og gjerder utenfor verneområdene.
- Det er også lagt vekt på om beiting er aktuelt, eksempelvis i svært bratt terreng som bl.a. bekkekløfter.

Uttak av uttak av materialer til tradisjonell samisk husflid

For verneområder med samiske interesser har det i verneforskriften § 4 vært unntak fra vernebestemmelsene i § 3 første ledd for uttak av skohøy, ris til gammer og materialer til duodji (tradisjonell samisk husflid) og tradisjonelle samiske bruksgjenstander. Det er samtidig presisert at unntaket ikke gjelder skjæring eller uttak av plantearter som står på den til enhver tid gjeldende norske rødliste eller uttak av særegne vekstformer på trær (for eksempel rikuler). Sametinget har i en tidligere vernesak ønsket at det åpnes for uttak av rikuler. Departementet vurderer at uttak av særegne vekstformer på trær (eksempelvis rikuler) kan forringe verneverdiene hvis uttaket skader større levende eller døde trær som er av betydning for verneverdiene angitt i verneformålet, hvilket vil være i strid med naturmangfoldloven § 37 tredje ledd og verneforskriften § 3. Samtidig viser departementet til at naturmangfoldloven § 14, som pålegger departementet å legge tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur når det opprettes naturreservater som berører samiske interesser direkte. Departementet har fått opplyst at bjørk er et mye brukt treslag for uttak av rikuler. Departementet har tidligere åpnet for reindriftens uttak av bjørk til brensel og gjerder, da et slikt begrenset uttak av bjørk er vurdert å ha liten betydning for verneverdiene angitt i verneformålet i skogreservater. Departementet har på denne bakgrunn åpnet for uttak fra bjørk til rikuler under forskriften § 4. Departementet vektlegger prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og lokalisering i naturmangfoldloven § 12, og foreslår derfor å videreføre forbudet mot uttak av særegne vekstformer (for eksempel rikuler) på andre treslag enn bjørk. Dette innebærer at uttak av rikuler i naturreservater til tradisjonell samisk husflid kun kan skje på bjørk.

Forsvarets nødvendige passering gjennom områdene Luvdalsætra og Skordalen

De to foreslåtte naturreservatene Luvdalsætra og Skordalen, som grenser til Regionfelt Østlandet, blir lite brukt av Forsvaret på grunn av ulendt terreng. Passering gjennom verneområdene skal søkes unngått, jf. også at områdene er relativt små. Hvis det likevel i forbindelse med Forsvarets øvingsaktivitet er nødvendig å passere gjennom naturreservatene på vei inn i øvingsfeltet, gjelder følgende bestemmelser i § 4 og § 6 :

§ 4. (generelle unntak fra vernebestemmelsene)

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

- Forsvarets øvingsaktivitet, begrenset til nødvendig passering gjennom området med personell til fots og på ski og uten bruk av skarpe våpen.

§ 6. (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene)

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- Forsvarets motorferdsel med snøscooter på frossen eller snødekt mark, begrenset til nødvendig støtte for sanitet og beredskap for øvingsvirksomhet nevnt i § 4 h.

Annet

Utover de endringene som er nevnt over har KLD foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak er av teknisk art. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets vurderinger i kap. 7.

7.4. Klima- og miljødepartementets merknader til foreslåtte naturreservater i Oslomarka.

De foreslåtte naturreservatene i Oslomarka har tilsvarende bestemmelser mhp. idrett og friluftsliv som de 9 skogområdene som ble vernet 20. mars 2015.

Oslomarka er et unikt område på landsbasis ut fra de store brukerinteressene knyttet til friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Aktivitetsnivå er høyt knyttet til for eksempel orientering, turorientering, ski og turgåing. Oslomarka brukes jevnlig av mer enn 1 million mennesker. Markaloven har som formål å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett, og skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Ut fra Oslomarkas omfattende bruk til friluftsliv, naturopplevelse og idrett, er det nødvendig at det ved opprettelse av naturreservater tas spesielle hensyn til disse interessene utover det som generelt er nødvendig i naturreservater i andre deler av landet. Bestemmelsene i foreslåtte verneforskrifter for naturreservatene i Oslomarka sikrer at eksisterende aktivitet innen idrett og friluftsliv i all hovedsak kan videreføres som i dag, uten å måtte søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse.

I verneforskriftens § 1 (formål) er det tatt inn følgende tillegg: *"Det skal samtidig tas hensyn til bruk av naturreservatet til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1 første ledd."* Formuleringen innebærer ikke at aktivitetene idrett og friluftsliv er selvstendige formål for vernet. Forutsatt at verneverdiene som angitt i verneformålet ikke forringes, innebærer formuleringen at hensynet til idrett og friluftsliv skal vektlegges i skjønnsutøvelsen ved forvaltningen av verneforskriftene.

Med hensyn til verneforskriftens § 3 (vernebestemmelser) legges det til grunn at eventuelle arrangementer som forringer verneverdiene vil være omfattet av *"tiltak som kan endre naturmiljøet"* som omtalt i § 3 bokstav c), og dermed søknadspliktige.

I verneforskriftens § 4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene) er det under formuleringen *"Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for"* nevnt flere aktiviteter, eksempelvis skirenn, som kan gjennomføres uten søknad. Utgangspunktet er at arrangementer som ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet kan gjennomføres uten søknad. Aktivitetene som er nevnt under § 4 er ikke en uttømmende opplisting av aktiviteter som kan skje uten søknad, men er ment å beskrive særlig aktuelle aktiviteter som skal klargjøre tolkingen av § 3. Det legges til grunn at treningsaktiviteter knyttet til de nevnte idretter også kan skje uten søknad. Også annen aktivitet kan være tillatt uten søknad. Det avgjørende for om en aktivitet kan skje uten søknad eller ikke, vil være om aktiviteten/tiltaket vil forringe verneverdiene angitt i verneformålet. Den som gjennomfører eller har ansvaret for den planlagte aktiviteten som ikke er eksplisitt regulert av forskriften, må selv vurdere om det er aktuelt med søknad. Den generelle aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6 tilsier at den som er i tvil bør rådføre seg med forvaltningsmyndigheten.

Under § 4 i verneforskriftene er følgende tatt inn:

"Begrenset utvidelse av eksisterende stier og skiløyper som ikke forringer verneverdiene som er angitt i verneformålet, jf. § 3 første ledd."

"Terrengløp på eksisterende stier, eller utenfor sti dersom det ikke forringer verneverdiene som er angitt i verneformålet, jf. § 3 første ledd."

Dette er eksempler på aktiviteter/tiltak hvor det i noen tilfeller kan være en krevende faglig vurdering å avgjøre om tiltak/aktiviteter forringer verneverdiene eller ikke. I noen tilfeller kan skadepotensialet også være betydelig. Eksempelvis vil begrenset utvidelse av skiløyper som innebærer terrenginngrep eller hogst kunne forringe verneverdiene. Det samme gjelder for

terrengløp utenfor eksisterende stier som medfører slitasje i sårbare eller fuktige naturtyper. Det er for disse tiltakene/aktivitetene spesielt viktig at tiltakshaver/arrangør rådfører seg med forvaltningsmyndigheten dersom det er usikkerhet om effektene, jf. naturmangfoldloven § 6. Det kan være hensiktsmessig at forvaltningsplanen klargjør grensen mellom på den ene side tiltak/aktiviteter som ikke forringer verneverdiene og på den annen side tiltak/aktiviteter som forringer verneverdiene.

Under § 4 er det åpnet for *"Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier og skiløyper i henhold til tilstand på vernetidspunktet"*. Slikt vedlikehold bør skje i samsvar med forvaltningsplan, hvor det også kan være nyttig å kartfeste eksisterende stier og skiløyper. Også andre aktiviteter nevnt i § 4 kan det være hensiktsmessig å behandle i forvaltningsplan. For orienteringsløp og turorientering er det under § 4 vist til *"Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere"*. Flere høringsinstanser innen o-idretten har vist til denne avtalen og ønsker at den benyttes. Departementet mener bruk av avtalen kan være en god måte å få til en enkel saksbehandling, samtidig som verneverdier og sårbare natur ivaretas. Det forutsettes da at det gjennomføres årlig kontakt mellom o-idretten og fylkesmannens miljøvern-avdeling som beskrevet i punkt 2.2. i avtalen, samt at også øvrige relevante punkter i avtalen følges. Dersom forvaltningsmyndigheten for enkelte av verneområdene i framtiden delegeres til kommunenivå må også kommunen som forvaltningsmyndighet på en hensiktsmessig måte kobles på den årlige kontakten som er beskrevet i avtalens punkt 2.2. Dersom denne avtalen fra 1989 i framtiden revideres kan ny versjon av avtalen legges til grunn i forvaltningen av de aktuelle verneområdene, forutsatt at revidert avtale etter Miljødirektoratets vurdering i minst like stor grad vil ivareta verneverdiene som den opprinnelige avtalen av 1989.

Siden andre aktiviteter utover de som er listet opp under § 4 også vil kunne være i tråd med det generelle forbudet i § 3 første ledd, anses heller ikke opplistingen under § 4 som særbehandling av visse former for tiltak.

Departementet presiserer at for alle tiltak under § 4 i verneforskriftene gjelder begrensningen om at tiltaket ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet, jf. verneforskriftenes § 3 første ledd. Denne begrensningen nevnes vanligvis ikke under § 4, men er i disse forskriftene for noen tiltak/aktiviteter nevnt ved at formuleringen "som ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet" inngår. Dette er gjort bl.a. som informasjon til tiltakshaver, og særlig for tiltak som er vurdert i noen tilfeller å kunne medføre forringelse av verneverdiene.

Under § 7 framgår at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til bl.a. bruk av området til sykkelritt. I dette ligger at sykkelritt i utgangspunktet er ment å falle utenfor aktiviteter som kan gjennomføres uten søknad, men slike ritt kan likevel tillates etter en nærmere vurdering der det evt. settes vilkår som sikrer at rittet ikke vil forringe verneverdiene.

Øvrige aktiviteter/tiltak som ikke omfattes av § 4 eller § 7 må eventuelt vurderes etter en tolking av verneforskriftenes generelle forbud i § 3. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike tiltak etter dispensasjonsbestemmelser i § 8, som lyder: *"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48."*

7.5. Samiske interesser.

Klima- og miljødepartementet har gjennomført konsultasjon med Sametinget. Det er enighet med Sametinget om vernebestemmelsene, jf. også kap. 7.3. På fylkesnivå har Fylkesmannen i Nord-Trøndelag gjennomført konsultasjoner med reinbeitedistriktene, jf. nærmere omtale i kap. 8, og det var ikke vesentlige uenigheter om verneforslaget.

8. MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

Nedenfor er gjengitt sentrale opplysninger om saksbehandlingen for de enkelte områdene, viktige høringsinstansenes hovedsynspunkter og hovedinnholdet i vurderinger og tilrådinger fra fylkesmannsembetene og Miljødirektoratet. For detaljert omtale av de samme tema samt lister over

høringsinstanser vises det til Miljødirektoratets og fylkesmannsembetenes tilrådinger. For omtale av verneverdier henvises til tilråding fra Miljødirektoratet. Verneformål for områdene er gitt i § 1 i den enkelte verneforskrift. Under ”inngrepsstatus” nedenfor oppgis inngrep for de områdene der man kjenner til slike inngrep.

Felles omtale av områdene nr. 1-6 i Nord-Trøndelag: 6 områder i Nord-Trøndelag fylke var på felles høring. Først gjengis høringsuttalelser som var felles for alle områdene. Under omtalen av hvert enkelt område, omtales forhold som kun angår dette området.

Generelle merknader

Nord-Trøndelag fylkeskommune mener at områdene er verneverdige og dekker opp kriterier i skogvernet og har ingen merknader til foreslått vern utover at fylkeskommunene skal kontaktes hvis det oppdages hittil ikke kjente kulturminner.

Stjørdal kommune ser svært positivt på at opprettelse av naturreservat gjennomføres som frivillig vern, der grunneierne sjøl tilbyr området for fredning.

Lierne kommunen mener at bestemmelsen om utfrakt av felt storvilt og bjørn/ulv blir mindre byråkratisk hvis bestemmelsen endres til unntak for lett motorkjøretøy i stedet for lett beltekjøretøy, og at man da heller ikke trenger unntakspunkt i § 7. Dette fordi lett motorkjøretøy som ATV ikke gir samme sporproblematikk som tidligere utkjøring med landbrukstraktor, og at varige spor trolig blir der man bruker faste traseer til utkjøring. Behandling gjennom §7 oppfattes upraktisk og gir merarbeid både for søker og for forvaltningen.

Midtre Namdal samkommune støtter forslaget om vern av Oksdøla, Erikskulen og Hemna pga. stor andel statlig grunn, frivillig vern på privat grunn, stor andel vanskelig tilgjengelig virke i lokalitetene, samt at registrerte naturtyper av svært høy verdi ikke kan hogges selv uten vern.

NTNU Vitenskapsmuseet støtter verneforslagene. NTNU støtter også vern av Finnsåsmarka, men her er arronderingen svært dårlig, da viktige områder bl.a med den sjeldne og rødlista arten huldreblom, ikke er med i forslaget.

Nord-Trøndelag Jordskifterett har i et eget møte med Fylkesmannen generelt påpekt at enkelte av de siste vedtatte naturreservat kan ha «urasjonelt» mange knekkpunkt, noe som kompliserer og fordyrer grensemerkingen.

Norges vassdrags og energidirektorat (NVE) kan ikke se at foreslått vern i Oksdøla, Finnsåsmarka, Hemrasmarka og Storåa er i konflikt med vassdragsinteresser eller aktuelle energiresurser.

I Hemna er det i den digitale kartlegging av landets småkraftpotensial registrert mulig potensial i Stangeråa på 55 kW/2,1 GWh og i Hemnåa 149kW/0,6 GWh. Denne ressurskartlegging er utført for å øke kunnskapen om energiresurser, og er ikke en planlegging som kan brukes til konsesjonssøknader.

Erikskulen naturreservat er i konflikt med 66kV linje eid av NTE. Det er viktig at transport for drift og vedlikehold av nettet kan opprettholdes.

NVE viser for øvrig til felles brev fra tidligere Direktoratet for naturforvaltning (DN), nå Miljødirektoratet og NVE der forholdet mellom vassdrags/energianlegg og verneområder er omtalt.

Landbruksdirektoratet antar at beiting er den mest påregnelige landbruksmessige utnyttelse av områdene, og anser at forskriftene er utformet slik at beiting er mulig dersom dette er aktuelt. Landbruksdirektoratet presiserer at det også må være mulig å sende melding om uttransport av syke/skadde beitedyr utenom arbeidstid. Direktoratet har notert seg spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for oppsetting av gjerder, samt transport for utsetting av saltstein.

Kartverket: Stedsnavnene Finsåsmarka og Hembre finnes ikke i Sentralt stedsnavnregister, og alle andre skrivemåter av stedsnavn er avslåtte former og skal ikke brukes i offentlig sammenheng.

Språkrådet anfører at navna på verneområdene skal følge vedtatte skrivemåter av primærnavna i Sentralt stedsnavnregister. Navnekonsulenten tilrår følgende endringer av navn: Oksdøl endres til Oksdøla og Finsåsmarka til Finnsåsmarka. Navnet på gården Hembre er vedtatt som Hemra, og siden forslaget omfatter flere eiendommer foreslås Hemrasmarka naturreservat som navn.

Forsvarsbygg understøtter pkt 5.2, unntak for landing og start med Forsvarets luftfartøy, i det det blir et tydeligere samsvar med det generelle unntaket for militær operativ virksomhet, § 5, første ledd. Forsvarsbygg anfører at militær operativ virksomhet i lufta omfatter også den treningsvirksomhet som er nødvendig for at Luftforvarets enheter til enhver skal ha den beredskap og kompetanse som politiske myndigheter krever. Luftoperativ virksomhet må være beordret av operativ myndighet/Forsvarets operative hovedkvarter. Det alt vesentligste av Luftforvartes flyvninger vil være av operativ karakter.

Kystverket har ikke særskilt å merke til verneframlegga.

NOTS, Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) er positive til at skog vernes mot moderne maskinelt skogbruk og ønsker at uberørt natur kan oppleves av både gående og syklende, tilsvarende friluftsløven § 2. NOTS ber derfor om at stier kartlegges og tegnes inn på verneplan-kartene, spesielt gamle ferdselsveier. NOTS påpeker at de ikke har mottatt oppstartmeldingen. Naturmangfoldloven § 42 og offentlighetsloven § 37 er tydelige på at berørte parter skal kontaktes ved oppstart av verneprosesser. NOTS mener at avvik fra friluftsløvens hovedregel derfor bare bør skje der reelle, faktabaserte og tungtveiende vernehensyn tilsier dette. NOTS har sett at det noen ganger innføres strengere ferdselsrestriksjoner enn friluftsløven § 2 ved vern etter naturmangfoldloven. NOTS er bekymret for at oppstyking av ferdselsbestemmelser i norsk natur vil bety utvanning av prinsippet om fri ferdsel i utmark.

WWF-Norge uttaler at det er viktig at skog som vernes virkelig er verneverdig og forsvarer at det brukes av begrensa økonomiske ressurser til vern. WWF mener at flere områder har større areal enn det som faglig er anbefalt. Det er viktig at deler av kjerneområder som ikke er tilbudt og foreslått, blir tilbudt og vernet.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMNF) uttaler at de foreslåtte områder ikke berører mineralressurser av regional eller nasjonal verdi.

Sametinget viser til at de er fornøyd med at det eksempelvis for Hemna er vist fleksibilitet i vernebestemmelsene, der standardbestemmelsen om uttak av bjørk for brensel og vedlikehold av lovlig oppsatte reingjerder, samt uttak av virke for duodji (samisk husflid), er lagt som unntaksbestemmelse i § 5.

Sametinget påpeker videre at duodji er en vesentlig del av samisk kultur og videreføring av tradisjoner, og ber om at forbudet mot uttak av rikuler fjernes. Denne bestemmelsen ble tatt inn etter konsultasjon mellom Sametinget og daværende Miljøverndepartementet i 2010, og ble godtatt av Sametinget under tvil og viste til at det da gjaldt relativt små geografiske områder. Siden den gang er mer og mer skog blitt vernet, herunder 6,1% av produktiv skog i Nord-Trøndelag. Sametinget mener at uttak av rikuler ikke vil få så stort omfang at det kan være til skade for formålet med skogvernet. Sametinget ber om konsultasjon med Miljødirektoratet.

Konsultasjoner og møter med reinbeitedistriktene

Det er avholdt konsultasjoner med følgende reinbeitedistrikt: Fosen reinbeitedistrikt, Saanti sijte, Tjåhkere sijte og Låarte sijte. Det foreligger protokoller fra konsultasjonene med Fosen reinbeitedistrikt og Saanti sijte. Tjåhkere sijte og Låarte sijte møtte ikke til konsultasjoner. Tjåhkere viser til at de hadde sykdomsforfall. Saken er deretter drøftet med Odd Bjørnar Bjørkås i Tjåhkere sijte. Kjell Jøran Jåma, leder i Låarte sijte, viser til at Finnsåsmarka ligger helt i utkanten av distriktet og har liten betydning. For øvrig mener Låarte sijte at reindriftsloven uansett gjelder, og at de kan utøve sin reindrift slik de alltid har gjort. Generelt for konsultasjonene gjelder at det ikke var vesentlige uenigheter om verneforslagene.

Fylkesmannen viser til at Forsvarsbygg sin merknad er inntatt i alle forskrifter.

Hensynsfull kjøring med lett motorkjøretøy, ATV kan medføre få spor av betydning i terrenget. På den andre siden har de fleste barskogreservat partier med bæresvak mark, i form av fuktig terreng, myrpartier, elvekanter og bekkekanter. Selv om dette som oftest er uproblematisk, har Fylkesmannen under befaring også observert områder med omfattende terrengskader, trolig som følge av kjøring i forbindelse med elgjakt. Fylkesmannen mener derfor at transport med potensial for terrengskader må være under kontroll. Hvis skader oppstår er utøver ansvarlig for å rette opp. Samtidig kan fleksibilitet opprettholdes ved å gi flerårstillatelser.

Friluftsløven hjemler sykling på stier og veger i utmark, samt på fjellet. I vernevedtak 11.12.2015 ble sykling tillatt på stier og veger i de fleste verneområdene, men ikke utenom veg og sti.

Tilgjengeligheten og aksjonsradiusen for sykling er under utvikling gjennom introduksjon av el-sykkel og vurdering av forholdet mellom el-sykkel og vanlig sykkel i lovverket. I de fleste større verneområder er det stier. Fylkesmannen mener dette gir et godt tilbud for friluftsmessig ferdsel i verneområder med sykkel, og vil ikke foreslå at sykling utenom stier og veger tillates.

Med hensyn til kommentar fra WWF angående størrelse og kvalitet på områdene, så er små områder sårbare, mht. inngrep nær opp til området, mht vindstabilitet, uttørking av fuktige områder (boreal regnskog) ved åpning av skogen, etc. Her vil tilgrensende skog, selv om den pr. i dag er ung, være en generell buffer, og øke områdets stabilitet, både faktisk og biologisk. For større områder legger Fylkesmannen, hvis mulig, vekt på å ivareta det økologiske landskapsrommet. Det

gir på lang sikt betydelig bedre sikkerhet og stabilitet enn om man avgrenser verneforslagene til de biologisk viktige kjerneområder.

Samiske interesser: Fylkesmannen har i høringsforslaget lagt til grunn forskriftene fra siste vedtak om naturreservat av 11.12.2015. Fylkesmannen legger til grunn at opprettelse av - og forvaltning av områdene ikke skal gi reindriften reduserte forutsetninger for rasjonell reindrift i sine distrikt og ikke skal være til hinder for at reindrift skal kunne utøves som tidligere. Vernet må derfor ivareta både sårbar biologi og reindriftens interesser slik at reindriften har forutsigelige forvaltningsrammer. Fylkesmannen mener at forskriften jf. tilrådommen, sammen med forvaltningsplan kombinert med reindriftens beskrivelser i distriktsplan og bruksregler, legger grunnlag for dette. Samiske interesser ivaretas i forskriftens § 1 formålsparagrafen, § 4 om uttak til samisk sløyd mv, § 6 om motorisert ferdsel på snødekt mark, § 7 vedrørende diverse forhold, og § 11 om at samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordning som etableres. Forslagene berører areal i 4 reinbeitedistrikt. Det vises til protokoller og øvrige anmerkninger.

Uttak av virke

Sametinget har kommentar til forslaget for Hemna, hvor samisk uttak av ved, samt materiell for vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder er lagt til § 5, som direkte unntak. Fylkesmannen understreker at dette gjelder uttak av brensel for bruk på stedet, ikke vedhogst for å frakte vekk fra området, samt at virke ikke skal tas i kjerneområder, vist i forvaltningsplan. Det betyr at uttak av ved, utenom situasjonsbetingede bål, stort sett har aktualitet der reindriften har gjeterhytter.

Størrelsen på de foreslåtte områder varierer fra ca 600 da i Oksdøla til ca 13000 da i Hemna, og områdene har derfor ulik robusthet i forhold til uttak av ved og virke.

Fylkesmannen har gjennom flere år gjennomført omfattende befaringer i kandidatområder for vern, og har god oversikt over utmarkssituasjonen i områdene på vernetidspunktet. Reingjerder fins helt sporadisk i få områder. Behov for ved og virke til vedlikehold av anlegg er ikke stort. Med områder av noen størrelse, hvor disse forholdene vurderes konkret, anser Fylkesmannen det lite problematisk å ha dette i § 5. Dette gjelder for Hemna, ikke for de andre områdene, som er relativt små. Fylkesmannen vurderer dette som praktisk både for forvaltningen og reindriften i området.

Materiell til samisk sløyd – duodji.

Fosen reinbeitedistrikt og Sametinget ønsker at forbud mot uttak av rikuler tas bort, siden samisk sløyd (duodji) er en tradisjonell og kulturbærende samisk aktivitet, og fordi det nå er vernet henholdsvis ca 6% i Nord-Trøndelag og i overkant av 3% i Sør-Trøndelag. Sametinget har fått flere tilbakemeldinger om dette fra samiske lokalsamfunn, både i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Uttak av virke til sløyd vil både være ordinært virke, samtidig som man aktivt søker det spesielle, noe som flere henvendelser til Sametinget vitner om.

Punktet om uttak av materiell til samisk sløyd, er tidligere blitt flyttet fra forskriftens § 7 til § 5, som generelt unntak. Som sikkerhet ble tatt inn at det unntaket ikke gjaldt arter som står på den til enhver gjeldende rødliste, eller uttak av særegne vekstformer på trær, for eksempel rikuler.

Områdene har som nevnt ulik størrelse og ulik robusthet i forhold til uttak av virke. På den andre siden er det ikke ønskelig at det verken i større eller små naturreservat foregår aktivt søk for å ta ut det som er spesielle og særegne verdier, enten dette er trær og kvister med f.eks rødlistede arter (gullprikklav, taigabendellav, hjelmragg), særegne vekstformer, eller trær i spesielle vekstform – f.eks gamle, særegne einertrær som vokser i Finnsåsmarka. Etter Fylkesmannens mening bør ikke dette punktet stå i forskriftens § 5, uten at det samtidig er en regulering som ivaretar spesielle og særegne verdier i et naturreservat.

Midlertidige gjerder

Det hender at reindriftstøverne på vinterføre setter opp midlertidige gjerder basert på medbrakt materiell. Fylkesmannen vurderer at slike gjerder faller utenfor forskriften og ikke trenger søknad.

Barmarkskjøring.

Barmarkskjøring kan sette vesentlige terrengspor. Mange befaringer gjennomført av Fylkesmannen indikerer imidlertid at dette ikke er noe omfattende problem i skogverneområdene i Nord-Trøndelag i forbindelse med reindrift, og at vesentlige spor først og fremst er på faste ferdselsleier til og fra boplasser og samlingsplasser. Det er også observert områder med omfattende spor som trolig kan knyttes til elgjakt. Potensialet for spor og terrengskader ved barmarkskjøring er generelt

sett betydelig. Enkelte steder er geonett prøvd med en viss suksess i å etablere fast underlag. Omfanget av barmarkskjøring i reindrift begrenser seg også, på grunn av tidsbruk, omkostninger og variert/kupert terreng.

Barmarkskjøringen skal beskrives i distriktsplanen, jf reindriftslovens § 62. Videre skal motorferdsel på barmark etter reindriftslovens § 23 begrenses mest mulig, og fortrinnsvis foregå etter faste traseer, samt at § 23 også henviser til forskrifter i verneområder. Reindriften er ikke statisk, og motorisert transport må foretas i forhold til hvor reinen oppholder seg. Det kan variere ut fra ulike forhold, vær-situasjon, beitesituasjon, forstyrrelser mv.

Fylkesmannen forholder seg til at barmarkskjøring bør reguleres i forskriften § 7, men på en slik måte at dette kan håndteres på flerårsbasis ut fra beskrivelser i distriktsplanen jf. reindriftslovens krav. Hvis en distriktsplan er tilstrekkelig god, blir den lagt til grunn også for verneområdeforvaltningen.

Fjerning av små mengder kvist og virke.

Reindrifta er ikke statisk, og det hender at reindriftsutøvere må ta beslutninger der og da, f.eks å fjerne litt vegetasjon i en driftstrase, enten det gjelder vindfall som sperrer i en trase, eller at man tar opp øksa og rydder noen kvister. Dette er blitt påvist når det gjelder vindfall i ei trekklei, og også anført i møte med reindriftsutøvere. I forbindelse med friluftsliv og elgjakt er det tillatt å fjerne små mengder kvist og kratt som forstyrrer ved postering. Reindrift er en mer tungtveiende interesse i naturvernområder enn elgjakt. Derfor kunne en tilsvarende formulering være aktuelle i § 5 mht reindrift: «*Fjerning av små mengder virke som er til hinder ved reinflytting*».

Oppsummering.

Reindrift presses av en rekke arealinngrep og forstyrrelser som for eksempel hytter, hogst, vindkraft og skogsveger. Urørt beiteland, uforstyrret beiting og gammelskog er viktig for reindrifta. Vern vil sikre arealgrunnlaget for reindrift i de områder som vernes.

I forskriftsforslagene er det samiske naturgrunnlaget med i formålsparagrafen (§1), og samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordning som etableres. Fylkesmannen legger til grunn at reindriften skal kunne foregå rasjonelt på vanlig måte i de aktuelle områder, og distriktsplaner vil i utgangspunktet være en basis i forhold til barmarksferdsel.

Fylkesmannen tilrår verneforslagene, med noe ulike tilpasninger i hvert enkelt område.

1. Oksdøla naturreservat, Namdalseid kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 605 dekar, hvorav ca 431 dekar produktiv skog.

Inngrepsstatus: Ingen tekniske inngrep utover forekomst av noe yngre skog.

Høringsuttalelser

Språkrådet anbefaler at områdets navn blir Oksdøla naturreservat, etter navnet på gården. Fosen reinbeitedistrikt anfører at Oksdøla er lite brukt i reindrifta, men at det beites på Mefossheia. Med hensyn til forskrifter er Fosen reinbeitedistrikt imot at uttak av rikuler ikke er tillatt.

Fylkesmannen oversender forslaget som foreslått, med noe teknisk justering av grensepunkter, jf. generell uttalelse fra jordskifteretten. Området har noe ungskog i utkanten, men innenfor et så lite område utgjør det en arealmessig styrke for området. Siden det ikke er sti eller flyttelei i området, er ikke det aktuell tematikk. Området er et lite og sårbart område med boreal regnskog, hvor lauvskog er en viktig del, og punkt om brensel er ikke med.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og tilrår vern av Oksdøla som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Oksdøla naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. Erikskulen naturreservat, Namdalseid kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 1484 dekar, hvorav ca 714 dekar produktiv skog.

Inngrepsstatus: Det går to kraftlinjer parallelt i en kraftlinjegate gjennom deler av området. Noe spor etter kjøring, vesentlig tilknyttet kraftlinjegata.

Høringsuttalelser

Statens vegvesen har en sikkerhetsavstand som på dette stedet strekker seg 5 meter fra vegens kantlinje. Vegvesenet har ofte også ønske om å rydde vegetasjon nært vegen, for å bedre sikte gjennom vegkurver, unngå skyggepart på vegen som kan medføre glatte/våte forhold, og ikke minst gi trafikantene større mulighet for å se hjortevilt som passere vegen. Vegvesenet mener derfor at grensa må legges minimum 15 meter fra vegens kantlinje.

NVE anfører at Erikskulen naturreservat er i konflikt med 66kV linje eid av NTE. Det er viktig at transport for drift og vedlikehold av nettet kan opprettholdes. NVE viser for øvrig til felles brev fra DN (Direktoratet for naturforvaltning, nå Miljødirektoratet) og NVE der forholdet mellom vassdrags/energianlegg og verneområder er omtalt.

Fosen reinbeitedistrikt anfører at den øvre delen av naturreservatet er en del av et vinterbeite. Det er ikke flyttleier her. Fosen reinbeitedistrikt er prinsipielt imot at uttak av rikuler ikke er tillatt i forskriftene. Det er ikke aktuelt med barmarkskjøring etter helikopterflyging i området.

Fylkesmannen viser til at NVEs kommentar er ivaretatt i forskriften.

Til Statens vegvesens kommentar: Terrenget skråner fra vegen svært bratt ned til elva, og avstanden er kort. Vegen går på deler av strekningen i fjellskjæring. En flytting av grensa horisontalt til 15 meter fra vegen, vil føre grensa helt nede til elva, og delvis på andre siden av elva. Dette gir svært dårlig arrondering, og som gir sterkt redusert verdi for denne delen av reservatet. Vernegrensa bør legges 5 meter fra vegens kantlinje. Det legges videre til grunn at reservatgrensa ikke skal være til hinder for vanlige drifts- og vedlikeholdsarbeider, jf. vegvesenet sin supplerende uttalelse, og at dette legges inn i forskriftens § 7.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Erikskulen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Erikskulen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

3. Hemna naturreservat, Namsos kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 12 886 dekar, hvorav ca 3134 dekar produktiv skog.

Inngrepsstatus: Det er 4 hytter i området.

Høringsuttalelser

En eier av seterhus i området (Morkseteren) viser til at det er viktig med mulighet til uttak av virke for bål, samt rett til vedlikehold og mulighet for uttak til ved.

En hytteeier ønsker å overdra hytta til grunneier.

Fosen reinbeitedistrikt anfører at området fram til nå har vært lite brukt, men at bruken kan øke etter som andre vinterbeiter bygges ut, for eksempel av vindkraft. Barmarkskjøring og helikopter er ikke aktuelt i området. Fosen reinbeitedistrikt er mot at uttak av rikuler ikke er tillatt i forskriftene.

En grunneier påpeker at det er to leier inn til felles brukt hytte, og at deler av ei av leiene ikke vises på kartet. Påpeker tilgang og transport til denne hytta, vedlikehold, samt uttak av ved.

NVE viser til at i Hemna er det i den digitale kartlegging av landets småkraftpotensial registrert mulig potensial i Stangeråa på 55 kW/2,1 GWh og i Hemnåa 149kW/0,6 GWh. Denne ressurskartlegging er utført for å øke kunnskapen om energiresurser og er ikke en planlegging som kan brukes til konsesjonssøknader.

Fylkesmannen viser til at beiting og mulighet til ved og bålbrenning er ivaretatt i forskriftene.

Merknaden fra hytteeieren gjelder privatrettslige forhold som ikke berører vernesaken. Transport av materiell til hytter ivaretatt gjennom forskriftens § 7 og vedlikehold er gitt generelt unntak i § 4. Med hensyn til kommentar fra NVE, så er området tilbudt for vern fra grunneierne.

Fylkesmannen anbefaler at området vernes som foreslått, med mindre tekniske justeringer av grensepunkter, jf. kommentar fra jordskifteretten. Et område med ungskog langs Lyngenfjorden, og en fjellhøyde trekkes ut, etter innspill fra grunneierne. Kartet oppdateres mht. stier. Det går også sti vestover langs Hemnåa, som ikke er kartfestet, denne legges inn ifm. forvaltningsplanen.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Hemna som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Hemna naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. Storåa naturreservat, Lierne kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 1101 dekar, hvorav ca 789 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: Ingen tekniske inngrep.

Høringsuttalelser

Lierne kommune viser til at utfrakt av felt storvilt og bjørn/ulv blir mindre byråkratisk hvis bestemmelsen endres til unntak for *lett motorkjøretøy* i stedet for *lett beltekjøretøy*, og at man da heller ikke trenger unntakspunkt i forskriftens § 7. Dette fordi lett motorkjøretøy som ATV ikke gir samme sporproblematikk som tidligere utkjøring med landbrukstraktor, og at varige spor trolig blir der man bruker faste traseer til utkjøring. Handtering etter §7 oppfattes upraktisk og gir merarbeid både for søker og for forvaltningen.

Gåsbakk eiendom AS, som er grunneier på sørøstsiden av dalen, mener at framtidige generasjoner skal ha mulighet til å gjennomføre kraftutbygging i Storåa. Det er svært sannsynlig at betingelser knyttet til kraftutbygging vil endre seg over tid og ber om at det i verneforslaget slås fast at det for all framtid vil være muligheter for kraftutbygging i Storåa.

Tjåhkere sijte viser til at foreslått område ligger sentralt i deres driftsområde og er både sommer- og høstbeite, samt førvinterbeite. Rein beiter både på nordsida og sørsida, og i selve dalen, hvor reinen beiter på laven på trærne når beitet ellers er dårlig. For øvrig transporteres rein etter vei/trase inn til Pålfjellet hvor det er gjerde. Disse veier ligger utenom det foreslåtte området. I forbindelse med driften bruker reindriften motorkjøretøy på barmark i området, og denne kjøringen bør være direkte unntatt fra ferdselsbestemmelsene. Det er en elgpost der Mustjønnbekken renner ned i Storåa, og slaktet kjøres ut med firehjuling.

Fylkesmannen viser til at kraftutbygging foregår gjennom konsesjonsbehandling etter hhv. vannressursloven og energiloven, hvor NVE er konsesjonsmyndigheten. Storåa er en del av Sørlivassdraget, som er varig vernet mot kraftutbygging. Med de nasjonale naturverdier som er dokumentert, hvor dalen og elva, vannføring og luftfuktighet er en vesentlig del av natur- og verdigrunnlaget, så vil kraftutbygging ikke være sannsynlig, uavhengig av vassdragets vernestatus. En kan således ikke legge inn signaler og forbehold som både er i strid med nåværende status for området og i strid med de naturverdier som er i området. Verneforslaget berører ikke arealmessig eiendommen 31/3 (Gåsbakk eiendom).

Med hensyn til barmarkskjøring, henvises til de generelle kommentarer hvor reindrift vil få tillatelse etter verneforskriften § 7, på basis av beskrivelser i distriktsplanen, jf. reindriftslovens § 62 og § 23. Utkjøring av elg med andre kjøretøyer enn beltedrevet kan tillates etter § 7 i forskriftene, såfremt det ikke fører til vegetasjonsskader av betydning.

På basis av at området er verna mot kraftutbygging, og med de store nasjonale verdier som er registrert, anbefaler Fylkesmannen forslaget, selv om det er nordøstsiden av bekkeløfta som er tilbudt fra grunneiere, og sørøstsiden blir liggende utenfor et reservat.

Nord for Estilseteren følger grenseforslaget Seterbekken. Seterbekken er svært liten og går delvis over i bekkesig på strekningen. Grensa justeres til rettlinjer umiddelbart øst og sør for bekken. På strekningen gjennom skogen nord for Estilseteren beholdes bekken som grense. Området har mange grensepunkt, særlig i sør, her fordi grensa følger sonen mellom dyrkajord og bekkeløfta. Noen grensepunkt fra høringen rasjonaliseres bort, uten at det har arealmessig konsekvens.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Storåa som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Storåa naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

5. Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 789 dekar, hvorav ca 750 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: Det går kjøreveg inn i området fra øst, med rasteplass ved enden av vegen. Det er natursti med informasjonsplakater i området samt et tilrettelagt demonstrasjonsfelt for marisko. Lysløype går innom området fra øst. Vannledning mellom Finsås og Snåsavatnet går gjennom området i den østlige delen. Noen fremmede treslag finnes langs vegen fra gårdsanlegget.

Høringsuttalelser

Nord-Trøndelag fylkeskommune har påpekt at det er registrert kulturminner i Finsåsskogen og i Hembresmarka, og at det kan være uregistrerte freda kulturminner i områdene. NTFK antar det ikke er konflikt mellom kulturminner og de aktuelle planer.

Snåsa kommune støtter verneforslaget for Finnsåsmarka. Snåsa kommune ønsker at området i øst med huldreblom vurderes inntatt i det frivillige vernet, jf. avtale mellom kommunen og grunneier.

NTNU Vitenskapsmuseet støtter vern av Finnsåsmarka, men arronderingen er svært dårlig, da det er viktige områder som ikke er med i forslaget, bl.a områder med den sjeldne og rødlista arten huldreblom. Finnsåsmarka er et viktig område for arten, som tidligere også fantes lenger vest i området, men disse områdene er blitt ødelagt av hogst. NTNU mener at også de områdene som ligger nord og øst for avgrensningen må inkluderes i et verneområde, med unntak av de lavereliggende delene mellom Nordvika og Hitlavika

Kartverket påpeker at stedsnavnet Finsåsmarka ikke finnes i Sentralt stedsnavnregister, og at alle andre skrivemåter av stedsnavn er avslåtte former og skal ikke brukes i offentlig sammenheng.

Språkrådet anfører at navn på verneområdene skal følge vedtatte skrivemåter av primærnavn i Sentralt stedsnavnregister. Navnekonsulenten foreslår at navnet blir Finnsåsmarka naturreservat.

Grunneieren har i prosessen bl.a. påpekt at området har en del tilrettelegging, er mye brukt og ønsker at tilrettelegging kan utvikles mer. Grunneieren har ønske om å leie ut området til sauebeite.

Låarte sijte viser til at Finnsåsmarka ligger helt i utkanten av distriktet og har liten betydning.

Fylkesmannen viser til at Finnsåsmarka er en «klassisk» og mye benyttet mariskolokalitet, og er svært godt egnet for å demonstrere masseforekomster av marisko. Fylkesmannen mener at tilrettelegging kan videreutvikles, men innenfor rammen av verneformålet. «Demonstrasjonsfeltet» ligger f.eks ganske nært kjørevegen, i enkelt terreng, og kan være egnet for at også bevegelseshemmede kan oppleve marisko.

Med hensyn til sauebeite så må området skjøttes for at det ikke skal bli gjengroing. I den forstand er beite positivt. I Steinkjer har en imidlertid erfaring for at intenst sauebeite har belastet en mariskoforekomst (Storgaulstadhøgda). Fylkesmannen har derfor innstilt på at beiting tillates etter forvaltnings-/skjøtselsplan.

Med hensyn til ønske fra Snåsa kommune og NTNU Vitenskapsmuseet om å utvide verneområdet så er Fylkesmannen faglig sett enig i det, men understreker at vern er basert på frivillig tilbud fra grunneierne. Grunneieren har nylig meldt at han har bedt ALLSKOG iverksette forhandlingsprosess med tanke på vern av flere areal, herunder område med huldreblom.

Fylkesmannen tilrår at området vernes med navnet Finnsåsmarka naturreservat. Fylkesmannen tilrår noen marginale grensetilpasninger ved konkrete marisko-lokaliteter, samt justering for urasjonelle grensepunkt. I sørøst justeres forslaget til å følge kanten av skrenten. Dette justerer grensa 10 - 15 meter bakover, noe som er i samsvar med grunneiers tilbud, men som ikke ble fanget opp før høring. Det medfører at naturtype sørvendte berg- og rasmarker ikke er med i området. Det vil være nødvendig med skjøtselsplan for området.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Finnsåsmarka som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Finnsåsmarka naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

6. Hemrasmarka naturreservat, Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag fylke

Totalareal ca 1686 dekar, hvorav ca 1004 dekar produktiv skog.

Inngrepsstatus: Noen traktortraseer/driftsveier.

Høringsuttalelser

Nord-Trøndelag fylkeskommune har påpekt at det er registrert kulturminner i Finsåsskogen og i Hembresmarka, og at det kan være uregistrerte freda kulturminner i områdene. NTFK antar det ikke er konflikt mellom kulturminner og de aktuelle planer.

Stjørdal kommune ser svært positivt på at opprettelse av naturreservat gjennomføres som frivillig vern der grunneierne sjøl tilbyr området for fredning. Verneforslaget er godt faglig underbygd, og det er dokumentert at det bidrar til å sikre viktige naturkvaliteter og biologisk mangfold, både sjeldne arter og naturtyper. Opprettelse av Hembre naturreservat vil ha liten konsekvens for skogbruket og andre brukerinteresser. Opprettelsen er i samsvar med intensjoner om bevaring av biologisk mangfold slik det kommer til uttrykk i kommuneplanens samfunnsdel 2010-2022.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMNF) viser til at grusforekomsten ved Hegra er av regional verdi, og er viktig for grusforsyningen i kommunen og omegn. DMNF forutsetter at vernet ikke legger noen hindringer for videre drift av det eksisterende grustaket ved Hembre.

Kartverket påpeker at stedsnavnet Hembre ikke finnes i Sentralt stedsnavnregister, og at alle andre skrivemåter av stedsnavn er avslåtte former og skal ikke brukes i offentlig sammenheng.

Språkrådet anfører at navn på verneområdene skal følge vedtatte skrivemåter av primærnavn i Sentralt stedsnavnregister. Navnet på gården Hembre er vedtatt som Hemra, og siden forslaget omfatter flere eiendommer foreslår navnekonsulenten at navnet blir Hemrasmarka naturreservat.

Saanti sijte viser til at området ligger i vår/sommerland. Kalvingslandet ligger lenger øst, mens hannreiner og åringer etter hvert trekker mot Saanti sijtes vestligste beiteområder, hvor forslagsområdet ligger. De seinere årene har det ikke vært mye rein i forslagsområdet, med det vil variere ut fra ulike forhold. Distriktet bruker både snøscooter, terrengmotorsykkkel og helikopter i driften, og i forslagsområdet er det helikopter som er aktuelt.

En grunneier har påpekt muligheten for drift av bakenforliggende område.

Fylkesmannen viser til at området berører ikke grustaket på Hembre. Eventuell drift av bakenforliggende område er ivaretatt. Fylkesmannen foreslår at navnet blir Hemrasmarka naturreservat og tilrår at området vernes som foreslått, dog med marginale justeringer av enkelte knekkpunkt.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Hemrasmarka som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Hemrasmarka naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7. Luvdalsætra naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke

Totalareal ca 447 dekar, hvorav ca 442 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: To traktorveger berører området. Området grenser delvis til Regionfelt Østlandet.

Høringsuttalelser

NVE kan ikke se at det foreslåtte naturreservatet inkludert verneforskrift er i konflikt med kjente energiressurser. De ser ingen konflikt mellom eksisterende nett og det foreslåtte verneområdet, og det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett i det aktuelle området i de plan-dokumentene som NVE kjenner til. NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjonsnettet. De ser at områdekonsesjonær Eidsiva Nett AS (Eidsiva Energi) samt Statnett SF også er høringsinstanser, slik at eventuelle konflikter vedrørende nett dermed kan bli vurdert også av netteiere.

Statnett har ingen merknader til planforslaget.

Språkrådet tilrår skrivemåten *Luvdalssætra naturreservat* med binde-s i samsvar med tilrådd skrivemåte i Sentralt stedsnavnregister, jf. sammensetningene *Luvdalsåsen* og *Luvdalsveien*.

Direktoratet for mineralforvaltning sier at ifølge kartdatabasene fra Norges geologiske undersøkelser er det registrert en lite viktig grusforekomst nord og øst for det foreslåtte verneområdet og at det innenfor forekomsten er etablert flere massetak som nå er nedlagt. De vurderer at eventuelle uttak av grus i dette området ikke kommer i konflikt med det foreslåtte verneområdet og har derfor ingen ytterligere merknader til opprettelsen av Luvdalsætra naturreservat.

Hedmark fylkeskommune har ingen vesentlige planfaglige merknader til forslaget om opprettelse av Luvdalsætra naturreservat. Videre har de ikke merknader i forhold til nyere tids kulturminneverdier og at eventuelle automatisk fredete kulturminner er sikret av bestemmelsene i kulturminneloven. Det er likevel positivt at det nevnes i bestemmelsene at det kan gis dispensasjon til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

Kartverket sier at de er kjent med at Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene i sin høringsuttalelse tilrår skrivemåten *Luvdalssætra naturreservat*.

Forsvarsbygg er sterkt bekymret for at opprettelser av nye verneområder rundt Regionfelt Østlandet vil kunne medføre reduserte muligheter for Forsvarets forflytninger i terrenget inn og ut av regionfeltet. Større øvelser og utdannings- og øvingsvirksomhet av lettere karakter som personellforflytninger til fots og på ski, overnatting i telt og snøhuler samt våpenbruk med ildmarkeringsmidler skjer også utenfor definerte skyte- og øvingsfelt. For å kunne videreføre eksisterende militær virksomhet foreslår de følgende endringer i verneforskriften:

§ 4: Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

h) Forsvarets øvingsaktivitet, begrenset til øvelser med personell til fots og på ski og uten bruk av skarpe våpen. Bruk av ildmarkeringsmidler er dog tillatt.

§ 6: Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

e) Forsvarets motorferdsel med beltekjøretøy på frossen eller snødekt mark, begrenset til nødvendig støtte for sanitet og beredskap for øvingsvirksomhet nevnt i § 4 h.

NOTS ber om at restriksjonen mot ferdsel med sykkel fjernes fra forslaget til verneforskrift.

Fylkesmannen tar utgangspunkt i at vedtaket fra Statens kartverk av 1. januar 1963 om godkjent skrivemåte *Luvdalsætra* er riktig. Dermed finner fylkesmannen ingen grunn til å endre navnet siden det allerede er i tråd med godkjent skrivemåte i Sentralt stedsnavnregister.

Fylkesmannen viser til at det i forslaget til verneforskrift er tatt inn et punkt i de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene i § 7 a som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d (idrettsarrangementer og andre større arrangementer). Fylkesmannen mener derfor av at det ikke bør være nødvendig å ta inn et generelt unntak for Forsvarets øvingsaktiviteter, siden det allerede er mulig å søke om dispensasjon for slike aktiviteter. Bestemmelsen i forslaget til forskrift § 7 a innbefatter imidlertid ikke motorisert ferdsel i forbindelse slike arrangementer, og det foreslås derfor at det tas inn et punkt som åpner for at det etter søknad kan gis dispensasjon til motorisert ferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 3 d. Fylkesmannen har forelagt denne løsningen for Forsvarsbygg, men Forsvarsbygg fastholder sin anmodning om at verneforskriften justeres slik at de to bestemmelsene som er nevnt i deres høringsuttalelse blir tatt inn. Siden dette er en endring av verneforskriften som vil kunne legge føringer for flere naturreservat som grenser til militære øvingsfelt, ber Fylkesmannen om at Miljødirektoratet tar endelig stilling til denne merknaden.

Fylkesmannen kan ikke se at eksisterende traktorveier er spesielt sårbare for sykling, og foreslår derfor at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 6 som åpner for sykling på eksisterende traktorveier som er markert på vernekartet.

Fylkesmannen tilrår:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir *Luvdalsætra naturreservat*.
- at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 4 som åpner for utsetting av saltstein.
- at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 6 som åpner for sykling på eksisterende traktorveier som er vist på vernekartet.
- at det tas inn et punkt i forskriftens § 7 som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til oppsetting og vedlikehold av gjerder i forbindelse med beiting.
- at det tas inn et punkt i forskriftens § 7 som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein, oppsetting og vedlikehold av gjerder samt i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 3 d.

Miljødirektoratet vurderer at det av hensyn til framtidige tilsvarende saker ikke bør inntas et generelt unntak for Forsvarets øvingsaktiviteter i verneforskriften, men at dette bør være søknadspliktige tiltak. Videre at motorisert ferdsel i forbindelse med Forsvarets øvingsvirksomhet bør tas inn som et eget punkt i forskriftens § 7, og ikke som en generell dispensasjonsmulighet i forhold til forskriften § 3 d.

Direktoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Luvdalsætra som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet har tatt inn omforente bestemmelser i verneforskriften som skal ivareta Forsvarets behov og hensynet til verneverdiene. Departementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Luvdalsetra naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

8. **Skordalen naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke**

Totalareal ca 2656 dekar, hvorav ca 2092 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: En traktorvei med snuplass ender opp i nedre delen av Skårdalen. Det er noen få øvrige traktorveier samt en sti i området. Området grenser delvis til Regionfelt Østlandet i sør.

Høringsuttalelser

Statnett og Direktoratet for mineralforvaltning har ingen merknader.

NVE kan ikke se at det foreslåtte naturreservatet inkludert verneforskrift er i konflikt med kjente energiressurser. De ser ingen konflikt mellom eksisterende nett og det foreslåtte verneområdet, og det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett i det aktuelle området i de plan-dokumentene som NVE kjenner til. NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjons-nettet. De ser at områdekonsesjonær Eidsiva Nett AS samt Statnett SF også er høringsinstanser, slik at eventuelle konflikter vedrørende nett dermed kan bli vurdert også av netteiere.

Språkrådet har ingen merknader til skrivemåten av navneforslaget *Luvdalen naturreservat*, men påpeker at det foreslåtte verneområdet ligger helt i utkanten av Luvdalen. I høringsbrevet fra Fylkesmannen står det at området ligger i Slemdalen. De ber derfor Fylkesmannen om å vurdere hva som vil være det mest passende og dekkende navnet på det nye reservatet.

Hedmark fylkeskommune har ingen vesentlige planfaglige merknader til forslaget om opprettelse av Luvdalen naturreservat og at de ikke har noen merknader i forhold til nyere tids kulturminne-interesser. De påpeker at det innenfor den foreslåtte avgrensningen av reservatet ligger et fangstanlegg som er automatisk fredet, jf. kulturminneloven §§ 3 og 4. De påpeker at kulturminne-myndigheten har lovhjemlet rett til å søke etter, registrere, avbilde, holde i stand, restaurere, bygge opp igjen, flytte og gjerde inn automatisk fredete kulturminner og gjøre de tiltak som trengs til pleie og anskueliggjørelse av dem, herunder rydde området omkring, og å granske slike kulturminner ved utgraving eller på annen måte jf. kulturminneloven § 11. Det sier at det derfor er viktig at det i verneforskriftens § 7 kan gis dispensasjon til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner. De ber om at fangstanlegget blir synliggjort på kartmaterieil for naturreservatet.

Forsvarsbygg er sterkt bekymret for at opprettelser av nye verneområder rundt Regionfelt Østlandet vil kunne medføre reduserte muligheter for Forsvarets forflytninger i terrenget inn og ut av regionfeltet. Større øvelser og utdannings- og øvingsvirksomhet av lettere karakter som personellforflytninger til fots og på ski, overnatting i telt og snøhuler samt våpenbruk med ildmarkeringsmidler skjer også utenfor definerte skyte- og øvingsfelt. For å kunne videreføre eksisterende militær virksomhet foreslår de følgende endringer i verneforskriften:

§ 4: Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

h) Forsvarets øvingsaktivitet, begrenset til øvelser med personell til fots og på ski og uten bruk av skarpe våpen. Bruk av ildmarkeringsmidler er dog tillatt.

§ 6: Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

e) Forsvarets motorferdsel med beltekjøretøy på frossen eller snødekt mark, begrenset til nødvendig støtte for sanitet og beredskap for øvingsvirksomhet nevnt i § 4 h.

NOTS ber om at restriksjonen mot ferdsel med sykkel fjernes fra forslaget til verneforskrift.

Landbruksdirektoratet ønsker at det tas inn bestemmelser i verneforskriften som tillater utsetting av saltstein, oppsetting av gjerder og motorisert ferdsel i forbindelse med dette.

Fylkesmannen viser til at i samsvar med Språkrådets kommentar om at det foreslåtte reservatet ligger helt i utkanten av Luvdalen, er det i samråd med grunneieren kommet frem til at navnet

Skordalen naturreservat er et mer treffende navn for området. Skrivemåten *Skordalen* har status «godkjent og tilrådd» i følge opplysningene i Sentralt stedsnavnregister.

Fylkesmannen viser til at i forslaget til verneforskrift er det tatt inn et punkt i de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene i § 7 a som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d (idrettsarrangementer og andre større arrangementer). Fylkesmannen mener derfor at det ikke bør være nødvendig å ta inn et generelt unntak for Forsvarets øvingsaktiviteter, siden det allerede er mulig å søke om dispensasjon for slike aktiviteter. Bestemmelsen i forslaget til forskrift § 7 a innbefatter imidlertid ikke motorisert ferdsel i forbindelse slike arrangementer, og det foreslås derfor at det tas inn et punkt som åpner for at det etter søknad kan gis dispensasjon til motorisert ferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 3 d. Fylkesmannen har forelagt denne løsningen for , men Forsvarsbygg fastholder sin anmodning om at verneforskriften justeres slik at de to bestemmelsene som er nevnt i deres høringsuttalelse blir tatt inn. Siden dette er en endring av verneforskriften som vil kunne legge føringer for flere naturreservat som grenser til militære øvingsfelt, ber Fylkesmannen om at Miljødirektoratet tar endelig stilling til denne merknaden.

Området brukes ikke som beiteområde i dag, men dette kan eventuelt bli aktuelt i fremtiden. Det foreslås derfor at det i forskriftens § 4 tas inn et generelt unntak fra vernebestemmelsene for utsetting av saltstein. Oppsetting og vedlikehold av gjerder er heller ikke aktuelt med dagens bruk av området, men kan muligens bli det i fremtiden. Derfor kan det i verneforskriftens § 7 tas inn et punkt som åpner for at det kan gis tillatelse til oppsetting og vedlikehold av gjerder og et punkt i samme paragraf som åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein samt oppsetting og vedlikehold av gjerder.

Vedrørende synliggjøring av fangstanlegget som er et automatisk fredet kulturminne på kart-materiell for et eventuelt reservat, mener fylkesmannen at dette bør fremgå av fremtidig informasjonsmaterieil for reservatet som for eksempel informasjonstavler, forvaltningsplan og informasjonsbrosjyrer.

Fylkesmannen kan ikke se at eksisterende sti eller traktorveier som er markert på vernekartet er spesielt sårbare for sykling og foreslår derfor at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 6 som åpner for sykling på eksisterende sti og traktorveger som er markert på vernekartet.

Fylkesmannen tilrår:

- at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 4 som åpner for utsetting av saltstein.
- at det tas inn et punkt i verneforskriftens § 6 som åpner for sykling på eksisterende sti og traktorveger som er vist på vernekartet.
- at det tas inn et punkt i forskriftens § 7 som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til oppsetting og vedlikehold av gjerder i forbindelse med beiting.
- at det tas inn et punkt i forskriftens § 7 som åpner for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein, oppsetting og vedlikehold av gjerder samt i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 3 d.

Miljødirektoratet vurderer at det av hensyn til framtidige tilsvarende saker, ikke bør inntas et generelt unntak for Forsvarets øvingsaktiviteter i verneforskriften, men at dette bør være søknadspliktige tiltak. Videre at motorisert ferdsel i forbindelse med Forsvarets øvingsvirksomhet bør tas inn som et eget punkt i forskriften § 7, og ikke som en generell dispensasjonsmulighet i forhold til forskriften § 3 d.

Direktoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Skordalen som naturreservat.

Klima- og miljødepartementet har tatt inn omforente bestemmelser i verneforskriften som skal ivareta Forsvarets behov og hensynet til verneverdiene. Departementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Skordalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Felles omtale av områdene nr. 9-12 i Akershus og Buskerud fylker:

Generelle merknader

Jernbaneverket: Har ingen merknader til verneforslaget.

Forsvarsbygg: Har ingen merknader til avgrensing. Støtter unntaket om landing og start med forsvarets luftfartøy.

Statens vegvesen: Uttaler seg til de tre foreslåtte utvidelsene i Akershus. Utvidelsene vil ikke påvirke riks- og fylkesvegnettet, og vegvesenet har derfor ingen merknader.

Akershus fylkeskommune vurderer forslaget til å ivareta eventuelle kulturminner, samt behov for skjøtsel/formidling. Hensynet til utøvelse av friluftsliv vurderes som godt ivaretatt.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF): I følge kartdatabasene fra NGU er det ikke registrert nasjonalt eller regionalt viktige mineralressurser innenfor eller nær verneområdene. Det er ikke tildelt bergrettigheter som kommer i berøring med verneområdene, og DMF er ikke kjent med at utvidelsene berører pågående mineralvirksomhet. DMF har derfor ingen merknader.

Skiforeningen: Positivt at idrett og friluftsliv er ivaretatt i de foreslåtte verneformålene, men se kommentar om Krokskogen. Skiforeningen er likevel bekymret for det som tilsynelatende virker å være marginale forskjeller i forskriftenes ordlyd. Dette kan påvirke aktiviteten i Marka og virke hemmende på frivillige foreninger og klubber. Ved behov for friluftstilbud bør nye serveringssteder, overnattingssteder, gapahuker og rastebuer kunne etableres i verneområdene dersom det ikke strider med verneformålet. Ber om at dette tas inn i § 7. Skiforeningen ønsker at det settes krav om utarbeidelse av forvaltningsplan. En forvaltningsplan vil kunne fungere som egnet hjelpemiddel for retningslinjer for bruk av området. Skiforeningen forutsetter at retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka gjelder også i verneområdene. Eksempler på tiltak som kan gjennomføres uten eller med søknad bør tas opp i forvaltningsplanene.

DNT Oslo og Omegn: Verneforskriftens § 4 beskriver vedlikehold av eksisterende stier i henhold til tilstand på vernetidspunktet. DNT forutsetter at det her vises til generell tilstand som bredde og underlag. For mange av stiene vil tilstanden være fra godt vedlikeholdt til gjengrodd. DNT tar for gitt at stier kan vedlikeholdes slik at de får opprinnelig tilstand, som enkelte ganger er bedre enn dagens, så lenge selve stisegmentet ikke endres. Det er viktig å ha en felles forståelse av «normaltilstand» på en sti.

Oslo og Omland Friluftsråd: OOF er godt fornøyd med at områdene foreslås utvidet. På den måten kan viktige naturverdier som gammel skog og høyt biologisk mangfold bevares for framtiden, og bidra til at Marka kan tilby friluftslivet et mangfold av naturopplevelser. Samtidig må vern ikke hindre friluftsliv og aktivitet, forutsatt at verneverdiene ikke ødelegges. OOF er godt fornøyd med verneforskriftene, men er undrende til at det i § 7 for områdene Furuåsen og Hagahøgget og Rundkollen og Sortungsbekken ikke er med et punkt om «*merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper*». Et slikt punkt er med i den foreslåtte forskriften for Krokskogen naturreservat og for flere av de 9 reservatene som ble vernet i mars 2015.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: Støtter forslaget om vern av områdene. Terrengløp utenfor sti må ikke kunne tillates. Slike skaper nye stier. Skal nye stier etableres, må det skje gjennom en grundig prosess, slik at verneverdiene ikke blir skadelidende. Sykling på stier må begrenses til noen få gjennomgangstier. På øvrige stier og i terrenget må sykling være forbudt. Adgangen til å dispensere for sykkelritt må fjernes. Reservat er den strengeste verneformen, og det bør derfor ikke fastsettes regler som kan bidra til å svekke verneverdiene på sikt.

Fylkesmannen bemerker:

Etablering av serveringssteder, overnattingssteder med mer: Det er et mål å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt, herunder oppføringer av bygninger. Etablering av serveringssteder, overnattingssteder etc. vil kunne påvirke verneverdiene negativt og være i strid med verneformålet. Det er derfor ikke ønskelig å ta inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse for etablering av dette i naturreservatet.

Forskjeller i forskriftenes ordlyd: Skiforeningen henviser til marginale forskjeller i forskriftenes ordlyd som vil kunne ha betydning for aktiviteten i Marka. Fylkesmannen er noe usikker på hva Skiforeningen her viser til. Det skal ikke være forskjell i likelydende bestemmelser, men se kommentarer vedrørende Krokskogen. Enkelte lokale tilpasninger med egne bestemmelser er imidlertid gjort i forskriften for det respektive området.

Forholdet til retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka: Skiforeningen forutsetter at retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka gjelder også i verneområdene. Fylkesmannen viser til at det vil kunne være tilfeller der et tiltak kan gjennomføres uten søknad etter markaloven, men må gjennom en konkret søknadsbehandling etter verneforskriften. Dette for å sikre at konsekvensene for verneverdiene kan vurderes tilstrekkelig, og dermed at det også kan settes nødvendige vilkår til eventuell tillatelse. Selv om det finnes likhets-trekk mellom retningslinjene og verneforskriftene når det gjelder vedlikehold av stier og løyper, gjør vi oppmerksom på at vedlikeholdsbegrepet er definert mer vidt i retningslinjene enn det som er lagt til

grunn for de foreslåtte verneforskriftene i Marka. Eksempelvis gjelder dette fjerning av trær og omlegging av løyper. Ved tvilstilfelle/usikkerhet bør derfor forvaltningsmyndigheten kontaktes for avklaring av om et tiltak er søknadspliktig etter verneforskriften.

Vedlikehold av stier: DNT forutsetter at forskriftens ordlyd «vedlikehold i henhold til tilstand på vernetidspunktet» viser til generell tilstand som bredde og underlag på stier. DNT tar det videre for gitt at stier kan vedlikeholdes i henhold til opprinnelig tilstand, som enkelte ganger er bedre enn dagens. Fylkesmannen vurderer vedlikehold til å omfatte generell rydding i eksisterende trasébredde, men det kan ikke foretas utvidelser, nye inngrep eller endring av toppdekke. Rydding av oppslag kan dermed skje i den bredden traséen hadde på vernetidspunktet, men felling av større trær anses ikke som vedlikehold. Trær som har falt over en sti, kan som del av det alminnelige vedlikeholdet kuttes slik at traséen blir farbar. Alt vedlikehold skal gjennomføres på en slik måte at stien ikke endrer karakter, og det må gjøres en konkret vurdering av om tiltaket er å anse som oppgradering og dermed være søknadspliktig. Dette vil kunne avhenge av i hvor stor grad stien er opprettholdt/vedlikeholdt gjennom tidene.

Forvaltningsplan: Fylkesmannen er enig med Skiforeningen om at en forvaltningsplan bør trekke opp prinsipper/retningslinjer for tolkning av vernebestemmelser, bruk og tilrettelegging i områdene. Selv om det fremgår av forskriften at forvaltningsmyndigheten *kan* utarbeide forvaltningsplan, vil behovet for en plan vurderes fortløpende avhengig av aktiviteten i området. Det tilrådes derfor ikke endring av verneforskriftene på dette punkt. Dersom det oppstår et behov for forvaltningsplan, kan det være hensiktsmessig med en felles plan for flere områder. Dette er tidligere gjort for flere sammenlignbare områder.

Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper: OOF ønsker at det for områdene Furuåsen og Hagahogget og Rundkollen og Sortungsbekken tas inn en dispensasjonsbestemmelse i § 7 for merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper. Fylkesmannen vil peke på at selv om forskriften ikke omfatter en slik dispensasjonsbestemmelse, vil det fortsatt være mulig å søke om etablering av nye stier og løyper i henhold til verneforskriftens § 8. Det er kun unntaksvis tatt med en slik unntaksbestemmelse i verneforskriftene i Marka. Dette gjelder for de større og mye brukte områdene som Blåfjell og Lillomarka som ligger nær befolkningen. De øvrige sammenlignbare og mindre naturreservatene har ikke denne spesifiserte dispensasjonshjemmelen. Denne bestemmelsen er tidligere tatt inn kun for et fåtall av andre vernede områder. Fylkesmannen ser ikke behov for å endre det generelle regelverket i verneforskriftene i Marka. Etter en helhetsvurdering, tilrår derfor ikke Fylkesmannen en endring i verneforskriften for Furuåsen og Hagahogget eller Rundkollen og Sortungsbekken. Fylkesmannen har samtidig gjort en ny vurdering av om det var riktig å ta inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse for etablering av nye stier og løyper i Krokskogen. Med bakgrunn i departementets vurdering under forrige verneprosess og for å få likhet, finner Fylkesmannen det som mest riktig å heller ikke foreslå at Krokskogen skal ha en slik bestemmelse. Dette fordi Krokskogen ikke vurderes å være blant de lett tilgjengelige og mye brukte områdene, som har behov for en aktiv og ny tilrettelegging gjennom nye stier og løyper.

Terrengløp og sykling: Fylkesmannen viser til at det ved tidligere vernevedtak er foretatt en tilpasning av verneforskriftene for naturreservater i Marka. Fylkesmannen finner ikke grunnlag for å fravike standardbestemmelsene når det gjelder terrengløp og sykling i de konkrete områdene som omfattes av denne tilrådingen.

9. Rundkollen og Sortungsbekken naturreservat, Nittedal kommune, Akershus fylke

Nytt verneareal ca 3222 dekar, hvorav ca 2913 dekar produktiv skog. Nytt totalareal ca 5079 dekar.

Inngrepstatus: Rett vest for eksisterende Rundkollen naturreservat er en kraftledning som delvis omfattes av dagens reservat. I verneplanarbeidet er grensen justert slik at denne ligger utenfor reservatet. På Bukollen står en parabolantenne. En gapahuk av enkel standard ved Fugleknattene.

Høringsuttalelser

Statnett: Når ledningen nå går utenfor verneområdet, vil behovet for ettersyn/endringer dekkes av dispensasjonsbestemmelsen om nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse. Ber om at det i § 6 gis et generelt unntak fra ferdselsrestriksjonene ved akutte hendelser på ledningen.

Norges vassdrags- og energidirektorat: Kan ikke se at verneforslaget er i konflikt med kjente energiresurser. Tilføyer at området ligger i det vernede Oslomarkavassdragene (006/1, Verneplan I, 1973). Viser videre til Statnett sin uttalelse. Utover den nevnte ledningen, er det ingen konflikter

mellom eksisterende nett og det foreslåtte verneområdet. Det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett i det aktuelle området som NVE kjenner til. NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjonsnettet.

Skiforeningen: Ber om at «merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper» inkluderes i verneforskriften § 7 og at § 7 bokstav i) kompletteres slik at motorferdsel i forbindelse med dette kan tillates.

DNT Oslo og Omegn: Høringsdokumentets beskrivelse av merkede stier i området er ikke oppdatert. Flere stier har i 2014-2015 blitt merket.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: Avgrensingen av området er uheldig arronderingsmessig. Området får uforholdsmessig stor påvirkning utenfra. Grenser bør rettes ut ved å for eksempel ta med skogen på begge sider av Buvassbrekken.

Fylkesmannen bemerker:

Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper: Det vises til Fylkesmannens kommentarer til generelle merknader.

Beskrivelse av stier: Fylkesmannen har oppdatert beskrivelsen av eksisterende stier i tråd med det mottatte kartet fra DNT.

Avgrensing av området: Fylkesmannen er enig med Naturvernforbundet i at området kunne vært bedre arrondert. Området er imidlertid relativt stort, og Fylkesmannen har etter en helhetsvurdering lagt yngre skog i ytterkant av området utenfor vernegrensen. Foreslått grense er også satt ut fra grunneierenes tilbud. Etter Fylkesmannens syn kan det i fremtiden være aktuelt med utvidelser.

Fylkesmannen tilrår vern av Rundkollen og Sortungsbekken naturreservat i Nittedal kommune, Akershus fylke, med verneforskrift og avgrensing som vedlagt. Følgende endringer i verneforskriften tilrås: - nytt punkt tas inn i forskriftens § 7: «*Tilrettelegging av en trasé fra velteplass og nordover mellom Buvann og Vringen for fremtidig tømmertransport i forbindelse med skogsdrift utenfor naturreservatet. Traséen er avmerket på vernekartet.*»

Videre tilrås at grensen i sørvest justeres noe, slik at eksisterende traktorveger faller utenom denne delen av naturreservatet.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Rundkollen og Sortungsbekken naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at grensen justeres slik at kraftledningen som tidligere har ligget delvis innenfor eksisterende naturreservat blir liggende utenfor det foreslåtte nye naturreservatet. Følgelig er standardformuleringene for kraftledninger i verneområder ikke tatt med i verneforskriften.

Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår vern av Rundkollen og Sortungsbekken naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 09.07.1993 nr. 689 om fredning for Rundkollen naturreservat, Nittedal kommune, Akershus.

10. Furuåsen og Hagahogget naturreservat, Asker kommune, Akershus fylke

Nytt verneareal ca 1127 dekar, hvorav ca 1016 dekar produktiv skog. Nytt totalareal ca 1842 dekar.

Inngrepstatus: En speiderhytte ligger nordvest i verneforslaget. Den ubetjente DNT hytten «Hovdehytta» og to tilknyttede bygninger ligger på Furuåsen-platået.

Høringsuttalelser

Statnett: Har ingen merknader.

Norges vassdrags- og energidirektorat: Kan ikke se at verneforslaget er i konflikt med kjente energiressurser, eksisterende nett eller planer for regional- eller sentralnett. Tilføyer at området ligger i det vernede Oslomarkavassdragene (006/1, Verneplan I, 1973).

Skiforeningen: Forskriften bør formuleres slik at eventuelt ønske om fremtidig preparering av dagens upreparerte løype ikke hindres. Uheldig at det ikke er tatt med et generelt unntak for utplassering av kjentmannsposter, ber om at dette inkluderes.

DNT Oslo og Omegn: Skiløypa til hytta fra Vestlia blir normalt ikke preparert, men er merket. Det er ønskelig å merke denne helt frem til Hovdehytta.

Oslo og Omland friluftsråd: Støtter Fylkesmannens begrunnelse for å velge det mest omfattende alternativet. Støtter også Fylkesmannens ønske om å inkludere områdene syd for det planlagte reservatet. Her skriver Fylkesmannen følgende: «Dessverre omfatter ikke utvidelsen hele naturtypen i syd med rik edelløvskog. En inkludering av dette arealet ville sikret et viktig område med stor verdi for artsmangfold knyttet til varme lokaliteter med forekomst av død ved i ulike nedbrytningsstadier, rik edelløvskog og rasmark.» OOF mener at dette illustrerer svakhetene ved det frivillige vernet, og stiller spørsmål ved om det er en god nok metode som sikrer vern av de viktigste områdene for naturmangfold i regionen. Kjentmannsposter burde være tillatt, slik det er foreslått i forskriften for Rundkollen og Sortungsbekken.

Naturvernforbundet i Asker: Den naturfaglige rapporten virker grundig og utfyllende. Det foreslåtte verneområdet har så stor utstrekning, variasjon og mange naturtyper at det kan utgjøre et tyngdepunkt for utbredelsen av arter som krever store arealer eller større forekomster av urørt eller gammel skog. Mange av artene vil kreve uforstyrrede leveområder, og det bør ikke legges opp til for mye ferdsel. Rundt Furuåsen, Tranevassdalen og ved stupene på Hagahogget er det potensial for stor økning av mengde død ved. Dette gir gode muligheter for arter som er avhengige av disse miljøene, og det vil på sikt utvikles naturlig variasjon og forskjellige stadier av nedbrytning. Alternativet med Hansemarka må velges. Dette er et spennende turområde. Likevel er det så avsides og lite beferdet at man kan treffe både elg, rådyr og andre sky arter. Dette er kvaliteter som forsterkes ved et vern. Det bør også vurderes å ta med den registrerte biotopen nord-øst for Tranevann og den nordlige delen av vannet. Dette vil forsterke variasjonen og gi en naturlig overgang mot stupene og Tranevassdalen.

Forbudet mot sykling i Hagahogget naturreservat med utvidelser må opprettholdes. Stiene bør i hovedsak ikke vedlikeholdes, men holdes oppe ved naturlig ferdsel. Unntak kan være for særlig viktige stier og mulig skjøtsel av kulturminner som gamle hesteveier. Det bør også kunne tilrettelegges dersom stor trafikk utgjør et slitasjeproblem i myr eller der bekker tar nye veier.

Det må være åpning for å gjøre tiltak mot fremmede arter.

Franzefoss AS: Utvidelsen ligger ca. 3 km fra ressursområdet til Lierskogen pukkverk i Lier kommune. Dette burde ikke være til hinder for dagens drift og fremtidig utvidelse av steinbruddet, men naturreservat har en tendens til å bli utvidet. For å ha mulighet til å ta ut eventuelle mineralske ressurser eller byggeråstoffer i eller nær verneområder, er det viktig å vite hva som finnes av geologi før vernebeslutning fattes.

En enkeltperson: Viser til Hagahogget er så kupert og utilgjengelig at det freder seg selv, og at det ikke er verneverdier i området. Det hevdes også at det er konflikt mellom verneområdet og eksisterende skytebane.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: Støtter det største alternativet (alternativ B) i høringen.

Fylkesmannen bemerker:

Eksisterende skiløype: Fylkesmannen viser til at selv om et tiltak ikke er nevnt som en spesifisert dispensasjonsbestemmelse, er det ikke forutbestemt at tillatelse ikke gis. Fylkesmannen mener at verneforskriftene ikke kan ta høyde for alle potensielle tiltak og aktiviteter, og mener derfor at preparering av løypen til Hovdehytta eventuelt må omsøkes etter forskriftens § 8. Skiforeningen viser ikke til konkrete planer om preparering av denne løypa i dag. Fylkesmannen vil ikke motsette seg merking av løypa, jf. uttalelsen fra DNT.

Kjentmannsposter: Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til denne type bruk av naturreservatet. Et slikt unntak tilrådes derfor tatt inn i forskriften. Utplassering av kjentmannsposter forventes ikke i seg selv å forring verneverdiene. En eventuell økt ferdsel, stidannelse og økning i den samlede belastningen kan imidlertid medføre potensielle negative effekter på områder med spesielle naturverdier og viltarter som er sårbare for forstyrrelse. Dette gjelder særlig der poster plasseres utenfor eksisterende sti. Det settes derfor direkte forutsetninger i unntaksbestemmelsen om at verneverdiene ikke forringes og at postplasseringen er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant av utplasseringen.

Vedlikehold av stier: Fylkesmannen viser til at forskriftene for naturreservatene som ble vernet i Marka i mars 2015 er lagt til grunn for verneforskriften. For samtlige av disse områdene er det åpnet for vedlikehold av stier av hensyn til Oslomarkas unike verdi for friluftsliv og idrett. Dette kan imidlertid fravikes dersom dette vurderes nødvendig for bevaring av verneverdiene. Fylkesmannen kan ikke se at vedlikehold av de eksisterende stiene medfører særskilt fare for forringelse av verneverdiene i Furuåsen og Hagahogget, og mener ut fra områdets verdi for friluftsliv at dette bør være tillatt. Det antas at det normalt sett er de viktigste stiene som er mest aktuelle å vedlike-

holde. Disse vil følgelig også naturlig holdes mer åpne. Det vises for øvrig til Fylkesmannens vurdering av vedlikeholdsbegrepet under kommentarer til generelle merknader.

Skjøtsel av gamle hesteveier: Fylkesmannen vurderer dette til å kunne falle inn under bestemmelsen i § 7 om istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

Sykling: Fylkesmannen noterer seg innspillet, men vil vise til at det er åpnet for sykling på eksisterende stier i tilsvarende områder i Osloområdet.

Avgrensning av området: Fylkesmannen anbefaler vern av det største alternativet (alternativ B) som var på høring. Alternativet har foreløpig ikke vært oppe til politisk behandling i Asker kommune. Fylkesmannen oversender likevel tilrådingen til direktoratet for å holde fremdrift mot vernevedtak i inneværende år. Skulle Asker kommune vedta det minste utvidelsesarealet (alternativ A i høringen), vil Fylkesmannens tilråding endres i tråd med dette før vernevedtak. Rasmarken i syd ville vært et viktig supplement til områdets verneverdier og eksisterende reservat. Grunneieren har imidlertid ikke tilbudt dette arealet eller området ved Tranevann for frivillig vern. Eiendomsforhold setter her rammer for hvordan reservatet kan arronderes, som for øvrige frivillig vern-områder.

Fremmede arter: Fylkesmannen viser til at forvaltningsmyndigheten i medhold av forskriften § 9 kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet, herunder aktivt fjerne fremmede arter.

Snauehogst og skytebane: Fylkesmannen viser til at forslaget ikke omfatter areal på gnr.17, bnr. 13/14 som ble snauehogd i 1999. De gjennomførte naturfaglige registreringene viser at det foreslåtte området innehar naturverdier som kvalifiserer for vern som naturreservat. Fylkesmannen har registrert at det ligger en skytebane rett syd for naturreservatet, og forutsetter at sikkerhetskravene som stilles til skytebaner er vurdert og ivarettatt av de ansvarlige.

Fylkesmannen tilrår vern av Furuåsen og Hagahogget naturreservat i Asker kommune, Akershus fylke, med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt. Følgende endringer i verneforskriften tilrås: - «*Utplassering av kjentmannsposter, dersom det ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet og postplasseringen er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant*» tas inn som et nytt punkt under § 4 (*generelle unntak fra vernebestemmelsene*)

Miljødirektoratet: Om Asker kommune vedtar at de går for å tilby vern etter det minste alternativet, tilrår Miljødirektoratet at området vernes i tråd med det alternativet. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Furuåsen og Hagahogget naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at Fylkesmannen har oversendt informasjon om at Asker kommune har vedtatt det største alternativet og at avtale er signert. Departementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Furuåsen og Hagahogget naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 13.12.2002 nr. 1547 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 35, fredning av Hagahogget naturreservat, Asker kommune, Akershus.

11. Utvidelse av Fagermosen naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke

Nytt verneareal ca 724 dekar, hvorav ca 709 dekar produktiv skog. Nytt totalareal ca 1402 dekar.

Inngrep: En gammel husmannsplass syd for Lasserud, noen eldre grøfter i myra i nordvest og sør.

Høringsuttalelser

Statnett: Har ingen merknader.

Norges vassdrags- og energidirektorat: Kan ikke se at verneforslaget er i konflikt med kjente energiresurser, eksisterende nett eller planer for regional- eller sentralnett. Området ligger i det vernede Haldenvassdraget.

Språkrådet: Områdenavnet må skrives Fagermåsan naturreservat.

Statens Kartverk: Anmoder om at områdenavnet endres til Fagermåsan.

Fylkesmannen tilrår å endre områdenavnet fra Fagermosen til Fagermåsan.

Fylkesmannen tilrår vern av Fagermåsan naturreservat i Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke, med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt. Det tilrås å endre områdenavnet fra Fagermosen til Fagermåsan. Det tilrås å ta inn følgende nytt punkt i verneforskriftens § 7

(spesifiserte dispensasjonsbestemmelser): «Nødvendig motorferdsel ved oppkjøring av eksisterende skiløype vist på vernekartet, etter standard på vernetidspunktet.»

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Fagermåsan naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Fagermåsan naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift av 04.09.1981 nr. 4788 om fredning for Fagermosen naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus.

12. Krokskogen naturreservat, Ringerike og Hole kommuner, Buskerud fylke

Nytt verneareal ca 5866 dekar hvorav ca 2805 dekar produktiv skog. Nytt totalareal ca 12 921 dekar. Verneforslaget er en utvidelse av Merratjern-Søndagsbrenna naturreservat.

Inngrepstatus: En 132 kV kraftledning krysser den nordlige delen av området i. I eksisterende naturreservatet ligger en privat bygning. Ved utløpet av Nibbetjern er det en dam.

Høringsuttalelser

Hafslund Nett AS: Har ingen anlegg som er berørt av utvidelsen, og har ingen merknader.

Statnett: Utvidelse omfatter 132 kV sentralnettledningen mellom Ultvedt og Smestad. Det er vanlig å bygge ny ledning ved siden av eksisterende ledning ved fornyelse. Ved en reinvestering av ledningen, vil utvidelsen kunne vanskeliggjøre Statnetts arbeid. Statnett ønsker derfor primært at et belte på 100 meter til hver side av senterpunkt på ledningen tas ut av verneforslaget. Sekundært ønskes verneforskriften justert slik at endringer på ledningen og drift ikke vanskeliggjøres.

Unntaksbestemmelsen i § 4 må endres fra «*Oppgradering / fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet*» til «*Oppgradering / fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt langs eller i eksisterende trasé.*»

Forvaltningsmyndigheten skal underrettes om planene i god tid før iverksettelse.

Fylkesmannen foreslår at det etter søknad kan gis tillatelse til «*Nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og oppgradering og fornyelse av kraftledninger*». Det er jevnlig behov for rydding, inspisering og vedlikehold ved ledninger. Forslaget vil derfor være problematisk, da det medfører at det må søkes om dispensasjon hver gang driftspersonell må ut i felt. Dersom ledningen inkluderes i verneområdet, ber Statnett om at bestemmelsene gjøres om til en unntaksbestemmelse.

Norges vassdrags- og energidirektorat: Kan ikke se at verneforslaget er i konflikt med kjente energiressurser. Utvidelsen grenser til Heggelivatn, som er regulert for vannforsyning.

Utvidelsesdelen krysses av en eksisterende kraftledning. Det synes å være tatt tilstrekkelig hensyn til denne i de foreslåtte vernebestemmelsene. Ledningen vil sannsynligvis saneres i et 20-årsperspektiv i henhold til Statnetts langtidsplan for nettet rundt Oslo (Nettplan Stor-Oslo), noe som vil kreve adgang til verneområdet. Utover dette er det ingen konflikt mellom eksisterende nett og de foreslåtte verneområdene, og heller ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett som NVE kjenner til. NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjonsnettet.

En enkeltperson: Vil forskriften åpne for rydding og restaurering av transportårene knyttet til kulldriften til Bærumsverk.

Norsk friluftsliv: Støtter utvidelsesforslaget. Opplevelse av verneverdige naturkvaliteter styrker friluftslivsopplevelsen, naturvernforståelsen og folkehelsen. I stedet for å tenke restriksjoner som utgangspunkt, bør en vurdere hvordan det kan legges til rette for å oppleve områdene uten at det går på bekostning av verneverdiene. Dette synet er også i tråd med den nye stortingsmeldingen om friluftsliv. Norsk Friluftsliv opplever at verneforskriften er i tråd med dette. Forskriften balanserer på en god måte hensynene til verneinteressene og friluftslivet/annen ønsket aktivitet i marka. Denne «speilvendingen» av prinsippet for ferdsel i verneområder, krever imidlertid tett oppfølging fra forvaltningsmyndigheten og god dialog med brukerne. Skulle det vise seg at enkelte aktiviteter likevel er uheldig, har Miljødirektoratet muligheter for å regulere ferdselen. Det forutsettes at vedlikehold av eksisterende stier og skiløyper omfatter enkel tilrettelegging med nye klopper og mindre bruer for å unngå unødvendig slitasje og ødeleggelse av naturverdier.

Skiforeningen: Ber om at siste del av verneformålet utformes på samme måte som for de øvrige foreslåtte naturreservatene i Marka; «*Det skal samtidig tas hensyn til bruk av naturreservatet til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1, første ledd.*» Ber om at det tas med et generelt unntak for utplassering av kjentmannsposter.

Oslo og Omland Friluftsråd: Området har viktige naturverdier og betydelige verdier for friluftslivet. OOF er enig med Fylkesmannens vektlegging av Krokskogen som et stort naturreservat. Kjentmannsposter burde være tillatt, som foreslått i forskriften for *Rundkollen og Sortungsbekken*. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: I nord bør bekkedalen fra Nibbitjern inngå i reservatet, og i sør bør den plukkhogde skogen mellom Søttjern og veien den sør for Hegglivann innlemmes. Innenfor dette arealet er det en del uvanlig gamle trær, andre store trær og begynnende prosess mot sjiktet skog. Når det først gjennomføres vern ville det vært gunstig om alle de verneverdige områdene på Gråberget, rundt Atjernsmyrene og på Stubbaldsflaka innlemmes.

Fylkesmannen bemerker:

Kulturminner: I den foreslåtte verneforskriften går det frem at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner. Det åpnes dermed for å kunne gi tillatelse til å restaurere for eksempel gamle kølaveier. Samtidig må det ved en eventuell søknadsbehandling gjøres en konkret vurdering i det aktuelle tilfellet.

Eksisterende kraftledning: Etter Fylkesmannens syn bør naturreservatet være et sammenhengende område selv om dette medfører innlemming av kraftlinjen. Fylkesmannen ønsker derfor ikke å tilrå en oppsplitting av verneforslaget ved at ledningen tas ut av utvidelsesforslaget. Vedrørende Statnetts sekundære forslag, viser Fylkesmannen til at ordlyden i § 4 følger gjeldende mal. Hensikten med en konkret søknad ved vesentlige fysiske endringer er å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten. Dette med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneverdiene i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer tilstrekkelig leveringskvalitet. Det skal også legges vekt på plikten til å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren. På bakgrunn av dette mener Fylkesmannen at vernet ikke vil være til hinder for å sikre den fremtidige strømforsyningen, og ønsker derfor ikke å tilrå en endring i forskriftens § 4 slik Statnett ber om. Dette er også basert på NVE sine tilbakemeldinger.

Statnett anser det videre som problematisk med krav om søknadsbehandling for nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av kraftledningen.

Fylkesmannen mener at dette bør søknadsbehandles. På den måten kan forvaltningsmyndigheten og tiltakshaver gjennom dialog finne frem til avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere faren for negative effekter på verneverdiene ved gjennomføringen. Når det gjelder jevnlig vedlikeholdsarbeid, vil en dispensasjon for en gitt tidsperiode kunne gis, slik at det ikke må søkes om dispensasjon hver gang driftspersonellet må ut i felt.

Verneformål: Fylkesmannen ser at formålsbestemmelsen bør være likelydende med de andre tilsvarende foreslåtte naturreservatene i Marka, og tilrår derfor å endre siste del av verneformålet til den nevnte ordlyden.

Kjentmannsposter: Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til denne type bruk av naturreservatet. Et slikt unntak tilrås derfor tatt inn i forskriften. Utplassering av kjentmannsposter forventes ikke i seg selv å forringe verneverdiene. En eventuell økt ferdsel, stidannelse og økning i den samlede belastning kan imidlertid medføre potensielle negative effekter på områder med spesielle naturverdier og viltarter som er sårbare for forstyrrelse. Dette gjelder særlig der poster plasseres utenfor eksisterende sti. Det settes derfor direkte forutsetninger i unntaksbestemmelsen om at verneverdiene ikke forringes og at postplasseringen er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant av utplasseringen.

Vedlikehold av stier og løyper: Fylkesmannen vurderer utskifting til bedre materialer på eventuelle eksisterende bruer og klopper til å normalt være omfattet av vedlikeholdsbegrepet hvis utformingen ikke endres. Etablering av nye klopper og bruer vil imidlertid som oftest kreve tillatelse etter forskriftens § 7, bokstav f. Slik tillatelse vil kunne gis dersom tiltaket vurderes som nødvendig for å unngå unødvendig slitasje og ødeleggelse av naturverdier.

Avgrensing av området: Fylkesmannen mener at de viktigste naturverdiene er inkludert i forslaget, men er enig i at grensen enkelte steder kunne vært endret for å inkludere naturverdier og oppnå en bedre arrondering. Fylkesmannen må imidlertid også legge vekt på det arealet som grunneier selv ønsker å tilby for vern. De aktuelle arealene som påpekes av Naturvernforbundet er ikke tilbudt fra grunneierens side, og det tilrådes ingen endring i vernegrensen.

Fylkesmannen i Buskerud tilrår i samråd med Fylkesmannen i Oppland, vern av Krokskogen naturreservat i Ringerike og Hole kommuner, Buskerud fylke, med den verneforskrift og avgrensing som er vedlagt. Følgende endringer i verneforskriften tilrås:

- § 1, siste ledd endres fra «*Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til idretts- og friluftslivsformål*» til «*Det skal samtidig tas hensyn til bruk av naturreservatet til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1, første ledd*».
- «*Utplassering av kjentmannsposter, dersom det ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet og postplasseringen er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant*» tas inn som et nytt punkt i forskriftens § 4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene).
- Følgende bestemmelse tas ut av § 7: «*Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper*», jf. Fylkesmannens tilråding til generelle endringer.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Krokskogen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Krokskogen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift 13.12.1991 nr. 918 om Merratjern-Søndagsbrenna naturreservat, Ringerike og Hole kommuner, Buskerud.

13. **Skibergfjell naturreservat, Hof kommune, Vestfold fylke**

Nytt verneareal ca 4515 dekar, hvorav ca 3930 dekar produktiv skog. Nytt totalareal ca 7190 dekar.

Inngrepstatus: Området grenser mot Øksne som er regulert med 10 meter reguleringshøyde. Det står en relestasjon (basestasjon) på toppen av Skibergfjell, som er et radiosamband for Statnett. For å sikre kontinuerlig strømtilførsel til anlegget planlegger Statnett å legge en ny høyspentkabel fra østsiden av Markenrud med en ny netstasjon på Skibergfjell.

Høringsuttalelser

Statnett har ingen merknader til forslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning opplyser at det ifølge kartdatabasene fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) ikke er registrert viktige mineralressurser innenfor verneområdet. Det er heller ikke registrert bergrettigheter eller sikringsområder innenfor det foreslåtte verneområdet. DMF har derfor ingen merknader til verneforslaget.

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) ville forventet å se inntegnet en setervei (sti) til Sjulerudseter fra Sjulerud i øst og helt til toppen av Storås, ikke bare halvvegs opp.

Stedsnavnstjenesten for Østlandet og Agderfylkene (Språkrådet): Kartverket er bedt om å reise formell navnesak på skrivemåten for Skibergfjell/Skibergfjellet/Skibergfjella. Fylkesmannen må vente til det er gjort vedtak i denne saken før den endelige skrivemåten av navnet på verneområdet kan vedtas.

Landbrukskontoret Hof, Holmestrand og Re uttaler at de ser at mange av deres momenter er ivare tatt. De har bare noen få supplerende opplysninger/betraktninger til vernebestemmelsene:

- §4 i) og §7 l) *Her er ikke Sjulrudsetra og Sjulrudhytta nevnt. Setra står til forfall, og det er mulig dette er grunnen for at setra er unntatt? Vi synes likevel at Sjulrudsetra skulle vært nevnt i tilfelle det skulle dukke opp interesser som vil bevare setra.*
- § 6 f) og §7 f) *Her er løypekjøring begrenset til traktorveitraseer. Det er merket skiløype fra Grønntjernveien til Skibergfjell. De siste årene har denne løypa bare vært gått opp, man tidligere har det vært kjørt løype i nærheten av stitraseen. Tidligere var det også et eget skirenn som het Skibergrennet. For å beholde de muligheter som har vært tidligere, bør det åpnes for at det kan kjøres løyper i traktorveier, stitraseer og sleper.*
- §7a) *Det kan opplyses at Hof IL i august arrangerer sitt 7 konkurranse i Hoftoppers der Skibergfjellet er ett av målene.*

Forsvarsbygg har en støttende kommentar til forslaget til verneforskrift som inneholder et unntak:

Bestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for: *-Landing og start med Forsvarets luftfartøy.* Forsvarsbygg vil understøtte at dette unntaket for Forsvarets luftfartøy inngår i verneforskriften, ettersom det dermed blir et tydeligere samsvar med unntaket for militær operativ virksomhet. *Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.* Militær operativ virksomhet i lufta omfatter også treningsvirksomhet som er nødvendig for at Luftforsvarets enheter til enhver tid skal ha den beredskap og kompetanse som politiske myndigheter krever. Luftoperativ virksomhet må være beordret av operativ myndighet/ Forsvarets operative hovedkvarter. Det alt vesentligste av Luftforsvarets flyvninger vil være av operativ karakter. Norges vassdrags- og energidirektorat uttaler at verneområdet går ned til HRV i Øksne, som er regulerings- og inntaksmagasin for Hakavik kraftverk. Dette er også kommentert av Statkraft Energi i deres uttalelse til oppstartmeldingen, der det blant annet er anført: «*Generelt er det slik at vi har rettigheter i regulerende vann til en meter over høyeste regulerende vannstand (HRV + 1 m). Dette med tanke på flomstigning, erosjon, mv. Som regulant må vi ha mulighet til å gjennomføre nødvendige tiltak i strandsonen for å ivareta Statkrafts interesser/ sikre verdier. Det kan være f.eks. avbøtende tiltak i forbindelse med erosjon og flom, men også etablere tekniske installasjoner for kontroll av magasinet; vannstandsmåler, hydrologisk/meteorologisk målestasjon, mv. Normalt vil dette være tiltak som ikke har innvirkning på verneformålet - skogvern. Regulanten må selvsgatt også ha tillatelse til motorferdsel for nødvendig atkomst. Vi ber om at en tar hensyn til våre rettigheter ved fastsetting av vernebestemmelsene slik at vår drift og vedlikehold av Hakavik kraftverk med tilhørende installasjoner ikke blir forhindret eller vanskeliggjort på noen måte*». NVE tar forslaget til forskrift for Skibergfjell naturreservat til etterretning. Det er naturlig at det er samsvar mellom forskriftene for de to naturreservatene mht. Øksnemagasinet. Vi regner med at regulanten følger opp dersom det er ønskelig med spesifikke bestemmelser vedrørende forholdet til Øksnemagasinet, og mener det er viktig å ta hensyn til deres rettigheter i utformingen av vernebestemmelsene. Utover dette kan vi ikke se at det foreslåtte verneområdet Skibergfjell (eksisterende pluss foreslått utvidelse) inkludert forslag til verneforskrifter er i konflikt med eksisterende utbygginger eller kjente energiresurser. Det er ingen konflikt mellom eksisterende nett og det foreslåtte verneområdet og det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett i det aktuelle området i de plandokumentene som NVE kjenner til. NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjonsnettet. Vi ser at områdekonsesjonær Skagerak Nett AS (som vi antar er dekket gjennom adressaten Skagerak energi, kundeservice) samt Statnett SF er høringsinstanser, slik at eventuelle konflikter vedrørende nett dermed kan bli vurdert også av netteiere. Ingen av nettselskapene hadde kommentarer til oppstartmeldingen». Hof Idrettslag uttaler at arrangementer i idrettslagets regi som blant annet toppturner og Hof Toppers Duathlon skal kunne fortsette, og at det på grunn av forutsigbarhet gis en generell tillatelse til dette. Idrettslaget ønsker også at det gis mulighet for å kunne kjøre opp skiløyper i området opp til Skibergfjell.

NORSKOG mener det bør inn et punkt som beskriver relestasjonen på Skibergfjell.

Skagerak Nett as uttaler at det er ønske fra Statnett om en nettstasjon ved basestasjon på Skibergfjell. Det er da nødvendig å legge høyspentkabel (22kV) fra en ny nettstasjon som Skagerak skal sette opp ved Markenrud nå i høst, og frem til ny nettstasjon ved Skibergfjell som skal levere 415V til basestasjon ved Skibergfjell. Denne nettstasjonen skal forsyne Statnetts samband. De har hatt strømforsyning i dag fra regionalnettslinja som går rett på utsiden av verneforslaget. Statnett ønsker egen uavhengig strømforsyning til denne basestasjonen bl.a. fordi når det er vedlikeholdsarbeider eller feil på denne linja så mister de også samband.

Fylkesmannen tar uttalelsene fra Jernbaneverket, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Statnett og NORSKOGs til etterretning.

Fylkesmannen viser til at eksisterende traktorveier, stier, hesteveier og sleper nå er markert i forslaget til vernekart. På traktorveiene, stier, hesteveier og sleper er det tillatt med bruk av sykkel, hest og ridning. Fylkesmannen er klar over at det er enkelte mangler i vernekartet når det gjelder stier og bla. en forlengelse av slepa fra nord, men manglene vil gås opp med GPS i etterkant av tilrådingen og ettersendes Miljødirektoratet.

Fylkesmannen viser til at det ikke er tatt med bestemmelser om forholdet til reguleringsmagasinet i forslaget til forskrift, og viser til foredraget til kgl. res. ved opprettelse av Fosseteråsen naturreservat (Buskerud) som også grenser til Øksnemagasinet, der det sies følgende: «*Klima- og*

miljødepartementet viser til at det foreslåtte Fosseteråsen naturreservat grenser mot magasin for vannkraftproduksjon, og grensen følger høyeste regulerte vannstand (HRV). Ved flom kan vannstanden stige over HRV og det kan da være nødvendig å gjøre avbøtende tiltak i denne sonen selv om den ikke er en del av magasinet. Slike tiltak må gjennomføres på mest mulig skånsom måte og vil da normalt ikke berøre verneverdiene. Eventuelle dispensasjoner må vurderes etter den generelle dispensasjonshjemmelen».

Det er ikke spesifikke bestemmelser om forholdet til Øksnemagasinet i eksisterende forskrift om vern av Markenrud naturreservat. Vi kjenner ikke til om dette ble tatt opp av Statkraft Energi i forbindelse med opprettelse av naturreservatet.

Selv om navnesaken ikke er avgjort, anbefaler Fylkesmannen at Miljødirektoratet bruker navnet Skibergfjell som reservatnavn og endrer navnet i forskriften i etterkant, dersom navnebruken ikke er i tråd med Kartverkets vedtak.

Det er tatt inn i forskriften mulighet for transport av materialer og utstyr opp til Sjulrudseter jf. verneforskriften § 7 m. Det vil si at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til nødvendig motorisert ferdsel.

Når det gjelder kjøring av skiløyper vil oversendte kart, med merket trasè for tidligere løypekjøring, legges inn i vernekartet. Utgangspunktet er at bredden på skiløypene må tilpasses de eksisterende traseene, og at det kan foretas nødvendig rydding for å holde traktorvei, stier og slepe åpne. En eventuell utvidelse og rydding utover løypenettets naturlige bredde, vil være søknadspliktig og kreve tillatelse fra Fylkesmannen.

Fylkesmannen er opplyst av grunneier, med gbnr. 26/3, at NVE leier et areal på ca. 3 dekar på toppen av Skibergfjell for drift av en relestasjon med antennemast. Grunneier har inngått kontrakt med NVE, med bl.a vilkår om adkomstveg til anlegget, samt nedgraving av kabler for strøm og telefon.

Fylkesmannen er positiv til den tradisjonelle bruken av området til friluftsliv, samt begrenset bruk i form av idrettsarrangement. I utgangspunktet er bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer eller andre større arrangementer forbudt jf. forskriften § 3 d, men det er åpnet opp for avgrenset bruk av naturreservatet til slike aktiviteter i forskriften § 7 a. Dette innebærer at Fylkesmannen kan gi dispensasjon til slik aktivitet etter søknad. Ved større arrangement som Hof Toppers kan det være nødvendig å sette enkelte vilkår for arrangementet, for å sikre ivaretagelse av verneformålet og forskriftens øvrige krav. Så lenge arrangementet ikke endrer karakter i særlig grad, kan slike dispensasjoner gis for flere år av gangen.

Fylkesmannen viser til relestasjonen (basestasjon) på toppen av Skibergfjell, som er et radio-samband for Statnett. For å sikre kontinuerlig strømtilførsel til anlegget planlegger Statnett å legge en ny høyspentkabel fra østsiden av Markenrud med en ny nettstasjon på Skibergfjell. Siden det er et planlagt tiltak bør det tas høyde for tiltaket i forslaget til forskrift for Skibergfjell. Under § 7 n i forskriften står det: "Nødvendig oppgradering av relestasjon på Skibergfjell med tilhørende jordkabler". Siden relestasjonen står der i dag, og det kun er snakk om å utvide strømtilførselen, er Fylkesmannens oppfatning at tiltaket vil kunne falle inn under en oppgradering av anlegget og dermed er dekket i forskriften. Hvis Miljødirektoratet er av annen oppfatning, dvs. at tiltaket ikke faller inn under en oppgradering av relestasjonen, anbefaler vi at tiltaket presiseres på annen måte.

Fylkesmannen tilrår at Skibergfjell naturreservat blir vernet som naturreservat med verneforskrift og avgrensing som i høringsforslaget, med endringer verneforskrift og vernekart som nevnt over.

Miljødirektoratet: Når det gjelder spørsmålet om utvidelse av strømtilførselen til relestasjonen på Skibergfjellet, er Miljødirektoratets vurdering at dette tiltaket faller inn under § 7 n i forskriften, og at tiltaket dermed er dekket i forslaget til forskrift. Direktoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Skibergfjell naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at Fosseteråsen naturreservat ble opprettet 10.12.2015 og grenser til samme reguleringsmagasin (Øksne) som brukes til vannkraftproduksjon. På samme måte som for Fosseteråsen naturreservatet legges det også for Markenrud naturreservat til grunn at grensen følger høyeste regulerte vannstand (HRV). Ved flom kan vannstanden stige over HRV og det kan da være nødvendig å gjøre avbøtende tiltak i denne sonen selv om den ikke er en del av magasinet. Slike tiltak må gjennomføres på mest mulig skånsom måte og vil da normalt ikke berøre verneverdiene. Eventuelle dispensasjoner må vurderes etter den generelle dispensasjonshjemmelen.

Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår vern av Skibergfjell naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift, 17. desember 2010 nr. 1625 om vern Markenrud naturreservat, Hof kommune, Vestfold.

Felles omtale av områdene nr. 14 og 15 i Oppland fylke

Høringsuttalelser

Følgende parter hadde ingen merknader: Statens vegvesen, Jernbaneverket og Industri Energi. Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) kan ikke se at de tre foreslåtte verneområdene kommer i konflikt med registrerte forekomster av mineralske ressurser av regional eller nasjonal verdi, eller masseuttak. DMF har derfor ingen merknader til høringen.

Fylkesmannen vil følge opp sentrale retningslinjer for sykling i verneområder. I dette ligger også at i områder med naturverdier som er spesielt sårbare for terrengslitasje og forstyrrelse kan det bli et forbud mot sykling langs stier og traktorveger. Fylkesmannen har notert seg at NOTS ønsker å bidra med sin kompetanse inn i naturforvaltningen.

14. Dørdalen naturreservat, Gausdal kommune, Oppland fylke

Totalareal ca 2720 dekar, hvorav ca 2416 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: En 300 kV kraftledning krysser dalen i øvre del. Nordenfor denne går en gammel ferdaveg/kløvsti over dalen, denne er tilrettelagt som en sykkelsti. To traktorveger går så vidt inn i området. På eiendommen gnr./bnr. 73/1 ligger det en brønn.

Høringsuttalelser

NVE viser til at det eksisterende 300 kV sentralnettet mellom Øvre Vinstra og Fåberg, tilhørende Statnett SF, krysser det foreslåtte Dørdalen naturreservat. NVE antar at Statnett er høringsinstans. NVE kan ikke se at noen av de tre foreslåtte naturreservatene, Dørdalen, Øytjernet og Nørdestebøberget er i konflikt med vassdragsinteresser eller aktuelle energiresurser. Statnett viser til at et vern som foreslått vil medføre at 300 kV ledningen mellom øvre Vinstra og Fåberg inkluderes i naturreservatet. Statnett ber om at vernet verken må vanskeliggjøre ombygging, drift og vedlikehold av ledningen, eller utbedringer av akutte hendelser på ledningsstrekket. Når ledningen etter hvert fornyes, er det vanlig å bygge ny ledning ved siden av eksisterende ledning, bl.a. for å unngå utkoblingstid. Deretter saneres som regel gammel ledning. Statnett ønsker derfor primært at et belte på 100 meter på hver side av senterpunkt ledning, tas ut av verneforslaget, slik at det gir Statnett nødvendig fleksibilitet med tanke på en eventuell fornyet ledning. Alternativt ønsker Statnett at § 3 i verneforskriften endres slik at «*framføring av luftledninger, jordkabler*» tas ut. Videre ønsker Statnett å endre ordlyden i § 4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene) fra den foreslåtte, «*Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet*» til, «*Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt langs eller i eksisterende trasé. Forvaltningsmyndigheten skal underrettes om planene i god tid før iverksettelse*». Statnett gjør oppmerksom på at det er et jevnlig behov for å rydde kraftgater, samt behov for inspeksjon og vedlikehold av ledningene. Statnett mener at bestemmelsen i § 7 bokstav n om at det må søkes om «*nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av kraftledninger*» gjør dette problematisk, da det medfører at det må søkes om dispensasjon hver gang driftspersonell må ut i felt. Statnett ber derfor om at bokstav n i sin helhet tas ut av § 7 og innarbeides sammen med § 6 bokstav e som angir generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene. Statnett foreslår da følgende ordlyd på § 6 bokstav e: «*Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg, samt i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og oppgradering og fornyelse av kraftledninger*».

Landbruksdirektoratet viser til at det for Dørdalen er gitt spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for etablering av saltplasser, men ikke for motorisert ferdsel i forbindelse med et slikt tiltak. Direktoratet ber Fylkesmannen vurdere om det kan gis slike bestemmelser.

Fylkesmannen mener foreslåtte bestemmelser i verneforskriften ivaretar Statnetts behov for utbedring av akutte hendelser på ledningsnettet, jf. bestemmelsene § 4 bokstav h og § 6 bokstav e. Fylkesmannen ser Statnett sitt behov for å kunne fornye eksisterende 300 kV kraftledning gjennom området, forutsigbarheten for at et slikt tiltak kan gjennomføres og at en slik fornyelse ikke går ut over leveringssikkerheten. Samtidig har Fylkesmannen et klart ønske om at Dørdalen må bevares som et sammenhengende økosystem og verneområde der verneverdiene blir ivaretatt på best mulig måte også ved fornyelse av kraftledningen. Fylkesmannen viser her til at foreslått bestemmelse § 7 bokstav m i verneforskriften allerede gir en hjemmel til å fornye eksisterende kraftledning gjennom området, inklusive bygging av ny ledning parallelt med eksisterende samtidig som nåværende rives i ettertid. Fylkesmannen mener at intensjonen i verneforskriften for disse bestemmelsene om kraftledningen er at en slik tillatelse skal kunne gis. Vernemyndigheten har imidlertid et klart behov for å kunne ha nødvendig dialog med Statnett for bl.a. avbøtende tiltak i forbindelse med planlegging og gjennomføring av et slikt tiltak. På samme måte må Statnett ha dialog med og tillatelser fra andre myndigheter for bygging av en slik ny kraftledning. Forarbeidene til et vernevedtak for Dørdalen naturreservat bør imidlertid være tydelige på at det er en klar intensjon at ny kraftledning skal kunne tillates etablert gjennom naturreservatet og erstatte den gamle. Fylkesmannen vil på denne bakgrunn heller ikke tilrå noen endring av § 3 bokstav c i verneforskriften. Fylkesmannen viser her til hjemmelsgrunnlaget for tillatelse i § 7 bokstav m og til at § 3 bokstav c er en standard vernebestemmelse som ikke bør endres, da den også omfatter andre luftledninger enn den eksisterende. Fylkesmannen vil derfor ikke tilrå en endring av grenser eller verneforskriften § 3 bokstav c som foreslått av Statnett.

Statnett ønsker også en endring av verneforskriften § 4 bokstav i. Det er ikke gitt en nærmere begrunnelse for dette ønsket. For vernemyndigheten er det viktig at oppgradering/fornyelse av kraftledningen skjer på en slik måte at verneformål og verneverdier blir minst mulig berørt. Denne bestemmelsen sikrer den nødvendige dialogen mellom Statnett i dette tilfellet og vernemyndigheten i forbindelse med oppgradering/fornyelse som blir gjort, og der det kan være en mulighet for at verneformål/verneverdier blir berørt. Se også drøftingene over. Fylkesmannen forutsetter uansett at vernemyndigheten blir underrettet i god tid om mulige endringer. Dette anser vi også som en god praksis i dag. Bestemmelsen er i tillegg en standardtekst det tidligere er oppnådd enighet om mellom tidligere Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet. Fylkesmannen vil etter dette ikke tilrå en endring av verneforskriften § 4 bokstav i.

Det er et mål at motorferdselen i verneområdene reduseres til et minimum. Det er også viktig at nødvendig motorferdsel skjer til tider og på en måte som ivaretar hensynet til verneformålet for områdene. Statnett vil få de nødvendige tillatelser til motorferdsel for å drifte, vedlikeholde og fornye kraftledningen, der dette skjer gjennom en prosess og dialog der både verne- og brukerhensyn blir ivaretatt. Det vil kunne gis flerårige tillatelser. Det er derfor ikke slik at det må søkes om tillatelser hver gang driftspersonell må ut. Fylkesmannen tilrår ingen endring i verneforskriften § 7 bokstav n.

Innenfor forslag til Dørdalen naturreservat er det korte avstander for eventuell utplassering av saltsteiner. Det er derfor heller ikke blitt ansett å være noe behov for motorferdsel for utsetting. Imidlertid er ikke deler av området spesielt sårbart for slik ferdsel sammenlignet med andre områder der slik hjemmel er gitt. Fylkesmannen vil derfor ta inn en slik hjemmel i verneforskriften § 7 bokstav o.

Fylkesmannen tilrår vern av Dørdalen naturreservat i samsvar med vedlagte forslag til verneforskrift og kart.

Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Dørdalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av vern av Dørdalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

15. Nørdsteboerget naturreservat, Etnedal og Nordre Land kommuner, Oppland fylke

Totalareal ca 3157 dekar, hvorav ca 2668 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: Innenfor området er det noen eldre hesteveger/traktorveger. I området har det tidligere stått en rampe til bruk i forbindelse med hanggliding, og det finnes rester etter denne.

Høringsuttalelser

NVE kan ikke se at forslaget er i konflikt med vassdragsinteresser eller aktuelle energiresurser.

Språkrådet tilrår skrivemåten *Nørdstebøberget* i samsvar med tilrådd skrivemåte i Sentralt stedsnavnregister og norske rettskrivningsprinsipper.

Kartverket mener navnet bør endres til *Nørdstebøberget*. Stedsnavnet *Nørdstebøberget* er godkjent som stedsnavn og dermed ført inn i Sentralt stedsnavnregister, i samsvar med norsk rettskrivning.

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) viser til at det er foreslått restriksjoner mot sykling i området. NOTS påpeker at det foreligger lite forskning som bekrefter at syklende forstyrrer fugler mer enn gående og at en syklist på sti er sammenlignbar med en jogger. NOTS spør derfor om dette kan løses ved et ferdselsforbud i aktuelle tidsperioder, eller om en kan vurdere beliggenheten til de få stiene som finnes i området i forhold til hekkeplasser for sjeldne og sårbare fuglearter.

Fylkesmannen følger råd fra Språkrådet og Kartverket og endrer skrivemåten til *Nørdstebøberget*. Nørdstebøberget er hekkeplass for flere sjeldne og sårbare fuglearter i tillegg til forekomst av to tiurleiker. Området er mest sårbart for forstyrrelser om våren og forsommeren. Flere av de sårbare fugleartene har imidlertid tilhold i området gjennom hele året. Samtidig vil et tidsbegrenset forbud mot sykling på de relativt få traktorvegene i området bli vanskelig å forholde seg til og håndheve. Når det gjelder forstyrrelser av sårbare arter, vil sykling komme i tillegg til annen ferdsel. Det er derfor viktig også å vurdere sumeffekter. Fylkesmannen opprettholder derfor i sin tilråding forslag til bestemmelser om sykling slik disse gikk på høring.

Det er gjort noen mindre grensejusteringer etter en befaring i området. Justeringene er gjort for å ta hensyn til eksisterende traktorveger og velteplasser langs bilvegen som grenser til forslag til naturreservat, og for å tilpasse grensene bedre til skogtilstanden i området. Det er i tillegg innlemmet en MiS-figur i vest. Det er også presisert at der vernegrensa følger skogsbilvegen i sør, går grensa for verneområdet 10 m fra midten av denne vegen. Unntaket er ved to velteplasser. Alle endringer er gjort i samråd med grunneierne. Befaringen har også medført at det er lagt inn noen traktorveger på vernekartet til bruk i forbindelse med utfrakt av storviltslakt, og en traktorveg vil også kunne benyttes til skogsdrift i tilgrensende område. Traktorvegene er hensyntatt i verneforskriften gjennom bestemmelser om bruk og vedlikehold.

Fylkesmannen tilrår vern av Nørdstebøberget naturreservat i samsvar med vedlagte forslag til verneforskrift og kart.

Miljødirektoratet slutter seg fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Nørdstebøberget naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Nørdstebøberget naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

16. Åkre og Vikane naturreservat, Ullensvang kommune, Hordaland fylke

Totalareal ca 1846 dekar, hvorav ca 1387 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: Opp mot tregrensa ligger Vikastølen, som er et gammelt stølsområde. Oppover lia går det et par rustne løypestrenger som ikke har vært i bruk på mange år.

Høringsuttalelser

Det kom svar fra 7 høringsinstanser til oppstartsmeldingen, og høringsforslaget ble justert i forhold til kommentarene. Til selve høringen kom det ingen merknader.

Ullensvang kommune er positiv til verneforslaget, og har særlig merket seg at initiativet kommer gjennom frivillig vern.

WWF-Norge er positiv til verneforslaget og framhever særlig at det meste av registrerte naturtyper i området omfattes av verneforslaget.

Norges Handikapforbund framhever at naturen er et sted for rekreasjon, og ber om at det ved arbeid med vedlikehold av veier/turveier blir lagt vekt på universell utforming så langt det er mulig.

Kartverket og Språkrådet – stadnamntenesta på Vestlandet i mener at Åkre og Vikane naturreservat ville være et mer riktig navn.

NVE uttalte: "Innenfor foreslått verneområde er det ikke registrert noen konkrete planer om utnyttelse av energiressurser. Basert på den digitale kartleggingen av landets småkraftpotensial er det kartlagt et mulig potensial i Åkreelvi med en potensiell årlig produksjon på 2-2,5 GWh. Basert på oppdaterte kostnadsanslag sammenlignet med hva som er presentert i kartleggingen er prosjektet forholdsvis dyrt å bygge ut. (...) Det er ikke noe kraftlinjer innenfor foreslått område, men Hardanger Energi AS har en 11 kV ledning som går nært opptil det foreslåtte verneområdet. Det er oppgitt at vernegrensen er lagt om lag 10 m fra mastepunktet. NVE mener det er viktig at vernebestemmelsene ikke er til hinder for at Hardanger Energi AS får tilgang med motorisert ferdsel til ledningen ved nødvendig vedlikehold og oppgraderinger av anlegget."

Fylkesmannen bemerker:

Namn: Det vurderes at det er rett å endre navnet på reservatet til Åkre og Vikane naturreservat.

Verneforskrift: Det er ikke kraftlinjer eller andre el-anlegg innenfor verneforslaget, men en mindre kraftlinje ligger like utenfor reservatet med et mastepunkt ved Vikabukti. Fylkesmannen har derfor flyttet det nærmeste knekkpunktet i vernegrensen, slik at det nå er omlag 10 m fra mastepunktet. Vikastølen ligger på 618 m o.h. og det er ikke noen form for veg opp dit i dag. I verneforskriften er det forbudt mot motorisert ferdsel, men det er også et generelt forbud mot motorferdsel i utmark i motorferdsleloven. Fylkesmannen har lagt til i verneforskriften § 7h at det vil vere mulig å søke om motorferdsel til vedlikehold av stølshus. Det vil i første rekke være snøskuter og helikopter som er aktuelt. Fylkesmannen kan ikke se at istandsetting av eksisterende bygninger på stølen vil gå ut over naturreservatet.

I forskriften § 7e har Fylkesmannen lagt til at forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til å sette opp gjerde i forbindelse med beiting. Det vil bli gitt tillatelse til dette, men Fylkesmannen ønsker at en skal søke for å få en dialog med søker om hvordan oppsettingen kan gjennomføres. Det er ikke beitedyr i det aktuelle arealet i dag, og det er trolig mange år siden sist dette var aktuelt. Om det på ny skulle komme tradisjonelle beitedyr i området i framtida, vil dette være kurant. Da vil det også være kurant å sette ut saltsteiner og også hente ut skadde eller syke dyr, men terrenget er så bratt og ulendt de fleste steder at dette i seg selv gjør det umulig å bruke traktor eller annen terrenggående transport på barmark.

Fylkesmannen er i prinsippet enig i at eksisterende stier skal kunne holdes ved like i naturreservatet. En sti er markert mellom Åkre og Vikane på vernekartet, men er knapt å finne igjen i terrenget. Det er ingen veier eller traktorveier i det foreslåtte verneområdet, og egentlig heller ingen stier. Terrenget er svært bratt og ulendt, og mange steder dominert av blokkmark. Forventingene fra Norges handikapforbund er således umulig å innfri i dette området, selv om de er forståelige og akseptable. Det samme gjelder i realiteten ønsket fra NOTS. Selv om det hadde vært etablerte stier i reservatet, ville det ikke vært naturlig å ta seg fram med terrengsykkel i et slikt utfordrende landskap. På den andre siden er det heller ikke avgjørende å forby en aktivitet som terrengsykling, ettersom området ikke har forekomster av spesielt sårbare arter som kan bli skadet av slik aktivitet.

Fylkesmannen tilrår at Åkre og Vikane naturreservat blir opprettet i samsvar med tilbudet fra grunneierne, og at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift som er endret på et punkt fra høringsforslaget ved at det er gjort en tilføyelse til § 7e.

Miljødirektoratet slutter seg Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Åkre og Vikane naturreservat.

Klima- og miljødepartementet mener formuleringen om uttransport av syke og skadde beitedyr for dette området kan stå som unntak under § 6. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet og tilrår vern av Åkre og Vikane naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

17. Ullensvang naturreservat, Ullensvang kommune, Hordaland

Totalareal ca 964 dekar, hvorav ca 672 dekar produktiv skog.

Inngrepstatus: På stølen Stuvasete står et av stølshusa fremdeles.

Høringsuttalelser

NVE kan ikke se at forslaget er i konflikt med vassdragsinteresser eller aktuelle energiressurser.

Hordaland fylkeskommune stiller seg positive til vernet, men ønsker å bli kontaktet ved planlagte tiltak som kan påvirke kulturminner i området.

Ullensvang kommune stiller seg negative til verneplanen og ønsker en verneforskrift som i større grad tar hensyn til landbruket.

Statens landbruksforvaltning foreslår følgende endringer for å ivareta hensynet til landbruket:

Nabogrunneier ønsker å ha beitedyr som ikke har tradisjon i området, og det bør åpnes for dette.

Det bør åpnes for motorferdsel i forbindelse med uttak av gran i verneområdet. Inngrep i området for å fjerne gran bør også inngå i forskriften, som å forlenge veien fra Kolgrevena til Mjølkeplassen. Det bør gjøres et generelt unntak for utsetting av saltsteiner. Det bør åpnes for motorferdsel i forbindelse med gjerdning og utsetting av saltstein etter søknad.

Hotel Ullensvang er negative til verneplanen og mener at igjengroing kan gjøre området mindre attraktivt for turgåere.

Eier av nabobruket er negativ til verneplanen fordi vedkommende mener den får konsekvenser for landbruksdrift i området. Bare nedre del bør vernes som naturreservat, øvre del bør vernes som kulturlandskap og området rundt Mjølkeplassen bør tas ut av vernet. Verneformålet må justeres etter bruk/vern med differensiert verneform. Dersom området rundt Mjølkeplassen ikke blir tatt ut av vernet bør bnr. 3 få en generell tillatelse til motorferdsel knyttet til landbruksdrift etter en fastlagt trasé.

En enkeltperson ønsker at det skal være mulig å rydde og holde ved like stien «Våtakleiv» fra Brurastøl til Kolgrevena uten søknad.

Fylkesmannen går inn for makeskifte der gnr. 76 bnr. 3 overtar om lag 50 dekar av gnr. 76 bnr. 1. Tapet av areal blir delvis kompensert ved at om lag 14 dekar går motsatt vei. Selv om en justering av vernegrensen fører til at vernet areal går ned med om lag 35 dekar sammenlignet med opprinnelig forslag, mener Fylkesmannen at løsningen totalt sett vil være positivt for verneområdet. På grunn av topografien langs Sørfjorden vil restriksjoner på en teig også påvirke naboteigene. Det er bratt i området og adkomsten til de øvre delene av bnr. 3 går gjennom prestegårdsskogen.

Tradisjonelt har brukene hatt felles utmark og bufarvegen til fjells som har gått delvis gjennom prestegårdsskogen. Det har tidligere gått beitedyr fra flere bruk i lia, men nå er det bare et bruk som har dyr. Dette bruket har ønske om å satse videre på landbruksdrift og har ønske om å ha fornuftig adkomst til sin egen teig. Tidligere har brukene hatt avtale om å gjerde inn om lag 55 dekar rundt Mjølkeplassen slik at det kan fungere som et inngjerda utmarksbeite. Bnr. 3 ønsker å overta dette området for å intensivere drifta her slik at resten av området kan få mindre betydning som beite.

I den foreslåtte områdeavgrensingen er det tatt høyde for makeskiftet, selv om det ikke er slutført. Det kan derfor komme mindre endringer i grensa rundt Mjølkeplassen etter makeskiftet.

Vernekartet vil i så fall bli justert i tråd med det som kommer fram i denne prosessen.

Landbruk: Beiting med beitedyr som ikke er til påviselig skade for det biologiske mangfoldet blir tillatt i området. Formuleringen «som har tradisjon i området» blir fjernet.

Bruk av hest: Det har tidligere gått hest på beite i lia og det kan bli ønske om dette igjen. Det blir derfor presisert at riding og leing av hest i *friluftssammenheng* bare er tillatt på stiene i reservatet og på stølsvollen på Stuasete.

Friluftsliv: Stiene som er i bruk og der det er åpna for rydding og vedlikehold tas med på vernekartet.

Motorferdsel: Det er åpnet for å kunne gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med istandsetting av stølshuset på Stuasete og til uttak av gran.

Fylkesmannen har ikke tatt til følge innspill om saltstein, motorferdsel i forbindelse med gjerdning og framføring av vei til Mjølkeplassen. Når området rundt Mjølkeplassen blir tatt ut av verneområdet, mener Fylkesmannen at disse innspillene ikke lenger er like relevante.

I februar 2016 fikk Fylkesmannen melding om at huseierne på Frøynes ikke lenger vil bore vatn i reservatet, så åpning for dette er fjernet fra forskriften.

Fylkesmannen tilrår at Ullensvang naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagt verneforskrift og områdeavgrensing.

Miljødirektoratet slutter seg Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing, viser for øvrig til generelle kommentarer i kap. 7 og tilrår vern av Ullensvang naturreservat.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Ullensvang naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

18. Kopperhaugene og Vindernhøgda friluftslivsområde, Oslo kommune, Oslo

Totalareal ca 2248 dekar, hvorav ca 1294 dekar produktiv skog.

Inngrep: Ingen inngrep, utover stier og løyper.

Høringsuttalelser:

Forsvarsbygg: Støtter unntaket om landing og start med forsvarets luftfartøy.

Språkrådet: Det er registrert to godkjente skrivemåter; «Kopperhaugene» (anbefalt) og «Kobberhaugene». Språkrådet har bedt Kartverket om å reise navnesak for å få fastsatt skrivemåten. Skrivemåten som blir vedtatt, blir retningsgivende for navnet på friluftslivsområdet. Språkrådet har ingen merknader til navnet Vindernhøgda.

Norges vassdrags- og energidirektorat: Kan ikke se at verneforslaget er i konflikt med kjente energiressurser. Området ligger i det vernede Oslovasdragene (006/1, verneplan I, 1973). Det foreslåtte friluftslivsområdet ligger i nærheten av to eksisterende kraftledninger. I henhold til Nettplan Stor-Oslo kan disse to bli erstattet av én mer plasskrevende ledning med større kapasitet. Statnett vil kunne ha behov for arbeid og motorisert ferdsel i dette området for drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av nettet. Det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett, og NVE har ikke kjennskap til planer vedrørende distribusjonsnettet.

Hafslund Nett AS: Har en linje som grenser til området. Linjen er ikke direkte berørt av forslaget.

Statnett: To 300 kV sentralnettledninger går like øst for det foreslåtte friluftsområdet. Statnett har ofte behov for å benytte eksisterende veier for drift, vedlikehold og eventuelle ombygginger av ledninger. Det bes derfor om at det i § 6 tas inn en bestemmelse om nødvendig motorferdsel ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg ved friluftsområdet, samt i forbindelse med drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av kraftledninger. Statnett ber videre om at det åpnes for ombygging av luftledninger langs eksisterende ledningstraséer.

Norsk friluftsliv: Støtter verneforslaget. Opplevelse av verneverdige naturkvaliteter styrker friluftslivsopplevelsen, naturvernforståelsen og folkehelsen. Forskriften balanserer på en god måte hensynene til verneinteressene og friluftslivet/annen ønsket aktivitet i marka. Denne "speilvendingen" av prinsippet for ferdsel i verneområder, krever imidlertid tett oppfølging av forvaltningsmyndigheten og god dialog med brukerne. Det forutsettes at vedlikehold av eksisterende stier og skiløyper omfatter enkel tilrettelegging med nye klopper og mindre bruer for å unngå unødvendig slitasje og ødeleggelse av naturverdier.

Oslo Skikrets: Når det vernes etter markaloven er hensikten at området forblir tilgjengelig for friluftaktiviteter. Det må sikres muligheter for at skiløping kan utøves og utvikles til glede for fremtidige generasjoner. Dette betyr at løyper må kunne vedlikeholdes og utvikles når vintrene blir våtere og mildere, den gamle 50 km-løypa som går gjennom området kan benyttes og vedlikeholdes til renn som planlagt sist vinter, og signalene i den nye friluftsmeldingen om aktivitet også i verneområder legges til grunn i forskrifter og forvaltningsregler for området.

Skiforeningen: Tolker vernet som at friluftsliv og idrett er ønskelig. Idrett er utelatt i verneformålet. Dette er uheldig. Forskriften bør formes på nytt i tråd med markalovens formål. Ber om at siste del av verneformålet utformes på samme måte som for foreslåtte naturreservater i Marka; «*Det skal samtidig tas hensyn til bruk av naturreservatet til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1, første ledd.*»

Forskriften må ikke hindre endringer i bruk. Det bes derfor om at «*i henhold til standard på vernetidspunktet*» strykes i § 4, e om vedlikehold av løyper. Skiløypen over Appelsinhaugen er en av de viktigste hovedløypene i Marka. Deler av strekningen byr på utfordringer ved preparering og skigåing. «*Oppgradering*» bes derfor tatt inn i § 7, d. Skiforeningen ønsker at forskriften skal samstemme med forskriftene for de eksisterende friluftslivsområdene, og foreslår følgende formulering av § 7, d: *Anleggelse av nye stier og løyper, og til utbedring, omlegging og endring av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier.*

Skiforeningen forutsetter at retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka er gjeldende også i verneområdet, slik at saksbehandlingen blir forutsigbar. Eksempler på tiltak som kan gjennomføres uten eller med søknad bør tas opp i forvaltningsplanene.

Ber videre om at det tas med et generelt unntak for utplassering av kjentmannsposter.

Ved behov for friluftstilbud bør nye serveringssteder, overnattingssteder, gapahuker og rastebuer kunne etableres dersom det ikke strider med verneformålet. Ber om at dette tas inn i § 7.

DNT Oslo og Omegn: Har stor interesse i området. «*I henhold til standard på vernetidspunktet*», jf. § 4, vil ikke være entydig. En del steder gror stiene ned, andre steder kan vann være problem. Det er viktig å ha en felles forståelse av «normaltilstand» på en sti. Forskriften må tilpasses de øvrige vernede friluftslivsområdene. I § 7, d er det utelatt at det kan søkes om anleggelse av nye stier og løyper. Dette bør tas med. Forslag til ny tekst i § 7, d: *Anleggelse av nye stier og løyper, og til utbedring, omlegging og endring av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier*. Verneplanen tilfredsstiller for øvrig behovet.

Oslo Idrettskrets: Er tilfreds med foreslått verneform. Særlig områdene nord for Kopperhaughytta er viktige for idrettslig aktivitet og friluftsliv. Idrettskretsen har følgende synspunkter:

- Idrett mangler i verneformålet. Forskriften må utformes i samsvar med markalovens formål. Viser også til den nye friluftsmeldingen, der det påpekes at aktivitet også i verneområder bør legges til grunn for regelverket.
- Forskriften bør samstemme med forskrifter for tidligere vedtatte friluftslivsområder, slik at det blir entydige bestemmelser for brukerne.
- I § 4 e bør «*i henhold til standard på vernetidspunktet*» strykes. Det er urimelig om ikke endringer i brukernes behov kan imøtekommes til en viss grad utover dagens standard. Enkelte løyper krever oppgradering for å kunne prepareres under dårlige snøforhold. Løyper må også til en viss grad kunne legges om og utvikles når vintrene blir mildere.

Landbruksdirektoratet: Det fremkommer ikke av høringsdokumentene om og hvordan områdene nyttes i landbrukssammenheng. Det er ønskelig at dette fremkommer tydelig. Antar at beiting er den mest påregnelige landbruksmessige utnyttelsen av området. Forslaget er slik utformet at det vil være mulig å nytte området til beite. Det må være mulig å sende en melding til oppsynet om bruk av nødvendig motorferdsel ved uttransport av syke og skadde bufe også utenom ordinær arbeidstid. Landbruksdirektoratet har for øvrig ingen merknader.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF): I følge kartdatabasene fra Norges geologiske undersøkelse, er det ikke registrert viktige mineralressurser. DMF har ingen merknader.

Oslo og Omland Friluftsråd: Området innehar viktige naturverdier og betydelige verdier for friluftslivet. Støtter vern av området mot skogbruk og inngrep, men er noe usikker på begrunnelse for valg av verneform. Samtidig må et vern ikke hindre friluftsliv og aktivitet, forutsatt at verneverdiene ikke ødelegges. OOF er godt fornøyd med verneforskriften, men mener at kjentmannsposter burde være tillatt.

Oslo kommune, Bymiljøetaten: Det er betydelige naturverdier innenfor området. Et vern vil ha positiv effekt på naturmangfoldet, noe avhengig av vernebestemmelsene. Deler av to naturtype-lokaliteter ligger utenfor det foreslåtte verneområdet. I tillegg til å sikre verneverdiene bedre, vil det å sikre en god variasjon i naturtyper bidra til å øke opplevelsesverdien og dermed områdets verdi som friluftslivsområde. Det vil være fornuftig om kommunen tildeles forvaltningsansvaret, i og med at kommunen allerede har dette for eksisterende friluftslivsområder. Kommunen mener det bør kreves dispensasjon for bruk av området til sykkelritt, mens orienteringsløp, turorientering, terrengløp, skirenn og andre arrangementer kan gjennomføres etter § 4, forutsatt at arrangementene ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Viser videre til forutsetningene i § 5.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus: Er enig i valg av verneform. Terrengløp utenfor sti må ikke kunne tillates. Slike skaper nye stier. Skal nye stier etableres, må det skje gjennom en grundig prosess, slik at verneverdiene ikke blir skadelidende. Sykling på stier må begrenses til noen få gjennomgangstier, og ellers være forbudt. Adgangen til å dispensere for sykkelritt må fjernes. Sykling sliter sterkt på stiene som mister sin attraksjon for vandrere. I tillegg bringer terrengsyklingen med seg noe av den uroen mange søker å komme bort fra gjennom friluftslivet. Selv om syklingen ikke medfører støy, bidrar den til å jage opp tempoet.

Oslo kommune, Byantikvaren: Verneplanen er ikke i konflikt med nyere tids kulturminner, og det er ikke registrert automatisk fredede kulturminner. Forslaget anses også å ivareta hensynet til eventuelle uregistrerte automatisk fredede kulturminner. Byantikvaren stiller derfor ikke krav om arkeologisk registrering, jf. kulturminneloven.

Fylkesmannen bemerker:

Områdenavn at det tilrås å endre områdenavnet til den anbefalte skrivemåten «Kopperhaugene og Vindernhøgda». Dersom det gjennom navnesaken skulle komme en annen anbefaling før vernevedtaket, vil Fylkesmannen endre sin tilråding i tråd med dette.

Kraftledning i nærliggende område: Det er god avstand og svært kupert mellom det foreslåtte friluftslivsområdet og den nærmeste kraftlinjen. Fylkesmannen kan derfor ikke se at motorferdsel i forbindelse med tiltak på eller ved linjen naturlig vil gå gjennom friluftslivsområdet, og foreslår dermed heller ingen unntaksbestemmelse for dette. All den tid kraftlinjen i dag ligger godt utenfor verneforslaget, vil Fylkesmannen heller ikke anbefale å ta inn egne bestemmelser som omhandler ombygging. Dersom en ombygging skulle berøre friluftslivsområdet i fremtiden, vil det kunne gis tillatelse til dette etter § 48 i naturmangfoldloven. Fylkesmannen viser for øvrig til Klima- og miljødepartementets omtale av forholdet til energianlegg på side 13 i kgl. res. av 12.12.2015.

Verneformål: Fylkesmannen ser at en utforming av verneformålet tilsvarende som for foreslåtte naturreservater i Marka kan bidra til en klargjøring, og tilrår endring til «*Det skal samtidig tas hensyn til bruk av [...] til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1, første ledd.*».

Tiltak på stier og skiløyper: Fylkesmannen mener at stier og løyper i friluftslivsområdet bør kunne være godt vedlikeholdte, og ser samtidig at ordlyden «*i henhold til standard på vernetidspunktet*» ikke samsvarer med verneforskriftene for de eksisterende friluftslivsområdene. Fylkesmannen anbefaler derfor å endre verneforskriften på dette punkt. Ut fra formålet med vernet, bør imidlertid ikke summen av inngrep øke vesentlig i friluftslivsområdet. En slik utvikling vil etter Fylkesmannens syn være i strid med verneformålet. Friluftslivsområder opprettes for å ivareta blant annet urørthet, og andre målsettinger som å øke tilretteleggingen bør ikke være likestilt med å bevare dette særpreget. For å kunne gjøre en konkret vurdering av konsekvensene økt tilrettelegging vil medføre (f. eks. økt fremkommelighet opp mot den samlede konsekvensen for naturopplevelsen), er Fylkesmannen av den oppfatning at omlegginger, oppgraderinger, endring av toppdekke eller andre nye inngrep bør være søknadspliktig.

Fylkesmannen vurderer utskifting av klopper og bruer til bedre materialer til å være omfattet av vedlikeholdsbegrepet, hvis utformingen ikke endres vesentlig. Etablering av enkle klopper vil også normalt anses som vedlikehold. Nye bruer, mer omfattende klopplegging og andre innretninger vil imidlertid som oftest kreve tillatelse etter forskriftens § 7. Slik tillatelse vil blant annet kunne gis dersom tiltaket vurderes nødvendig for å unngå slitasje og skade. Det tilrås å ta kontakt med forvaltningsmyndigheten for å avklare om et konkret tiltak er søknadspliktig.

Fylkesmannen tilrår å endre verneforskriften § 7 slik at det åpnes for at det etter søknad kan gis tillatelse til «*oppgradering*» av stier og løyper. Denne endringen er også i tråd med forskriftene for de eksisterende friluftslivsområdene.

Flere høringsinstanser anfører at § 7 ikke omfatter anleggelse av nye stier og løyper, og foreslår ny ordlyd for § 7, bokstav d. Fylkesmannen viser til at høringsforslaget innehar følgende spesifiserte dispensasjonsbestemmelse: «*Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper*». For å få bedre samsvar med forskriftene for friluftslivsområdene, anbefaler likevel Fylkesmannen å endre denne ordlyden til «*Anleggelse av nye stier og løyper, hvis tiltaket ikke strider mot verneformålet*».

Forholdet til retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka: Skiforeningen forutsetter at retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka er gjeldende også i friluftslivsområdet. Fylkesmannen viser til at det vil kunne være tilfeller der et tiltak kan gjennomføres uten søknad etter markaloven, men som må gjennom en konkret søknadsbehandling etter verneforskriften. Dette for å sikre at konsekvensene av tiltaket kan vurderes tilstrekkelig, og dermed at det også kan settes nødvendige vilkår til en eventuell tillatelse. Selv om det finnes likhetstrekk mellom retningslinjene og verneforskriften når det gjelder vedlikehold av stier og løyper, gjøres det oppmerksom på at vedlikeholdsbegrepet er definert mer vidt i retningslinjene enn det som er lagt til grunn for verneforskriften. Eksempelvis gjelder dette omlegging. Ved tvilstilfelle/usikkerhet bør derfor forvaltningsmyndigheten kontaktes for avklaring av om et tiltak er søknadspliktig etter verneforskriften.

Forholdet til Meld. St. 18 Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet: Den foreslåtte verneforskriften vurderes av Fylkesmannen til å være i tråd med de signaler som følger av den nye stortingsmeldingen om friluftsliv.

Etablering av serveringssteder, overnattingssteder med mer: Fylkesmannen viser til at formålet med vernet er å bevare de naturopplevelsesverdier som gjør at området har særskilte kvaliteter for friluftslivet og å bevare et mye brukt friluftslivsområde uten større inngrep og tilrettelegginger. Det følger videre av forskriften at det ikke kan iverksettes tiltak som vesentlig kan endre områdets verdi som friluftslivsområde, jf. verneformålet. Etablering av nye serveringssteder, overnattingssteder etc. vil etter Fylkesmannens syn kunne påvirke natur-opplevelsesverdiene negativt og være i strid

med verneformålet. Det er derfor ikke ønskelig å ta inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse for etablering av dette innenfor friluftslivsområdet.

Melding til oppsyn ved motorisert uttransport av syke og skadde bufe: Melding om motorferdsel for utfrakt av syke eller skadde beitedyr skal skje til oppsynet. Ansvarlig oppsyn hos SNO kan kontaktes på mobiltelefon også utenom arbeidstid. Dersom det ikke oppnås kontakt med oppsynet, mener Fylkesmannen at hensynet til dyrevelferd må gå fremst. Det skal likevel benyttes kjøretøy som er skånsomt mot markoverflaten, jf. verneforskriften.

Kjentmannsposter: Skiforeningen og OOF mener det bør være generelt unntak for utplassering av kjentmannsposter. Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til denne type bruk av friluftslivsområdet. Et slikt unntak tilrådes derfor tatt inn i forskriftens § 4, slik at det blir tilnærmet likt som for turorienteringsposter.

Terrengløp og sykling: Naturvernforbundet peker på bestemmelsene om terrengløp og sykling. Fylkesmannen viser til at det er foretatt en tilpasning av verneforskriftene for nye naturreservater i Marka, der verneformålet er knyttet til bevaring av biologisk mangfold. Når det gjelder friluftslivsområdet, er verneformålet knyttet til bevaring av de naturopplevelsverdier som gjør at området har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Ferdsel og bruk er derfor en forutsetning for at verneformålet skal gi mening. På bakgrunn av dette og de nevnte tilpasninger som departementet har foretatt i verneforskrifter for naturreservater i Marka, finner ikke Fylkesmannen grunnlag for å anbefale større restriksjoner på terrengløp og sykling enn det som følger av foreslått verneforskrift. Det vises også til den nye friluftsmeldingen.

Avgrensning av området: Bymiljøetaten påpeker at mindre deler av to naturtypelokaliteter ligger utenfor det foreslåtte friluftslivsområdet. Fylkesmannen viser til at de foreslåtte grensene har kommet frem gjennom en helhetsvurdering, befaringer og avklaringer med grunneier. På bakgrunn av dette anbefaler Fylkesmannen ingen endring i den foreslåtte avgrensningen av området.

Fylkesmannen tilrår vern av Kopperhaugene og Vindernhøgda friluftslivsområde i Oslo kommune, med den verneforskrift og avgrensning som er vedlagt. Områdenavnet tilrådes endret fra «Kopperhaugene og Vindernhøgda» til «Kopperhaugene og Vindernhøgda». Samtidig tilrådes følgende endringer i verneforskriften etter høring:

- Følgende tas inn i § 1 siste ledd «*Det skal samtidig tas hensyn til bruk av friluftslivsområdet til idretts- og friluftslivsformål som ikke forringer verneverdiene nevnt i § 1 første og andre ledd*»
- «*I henhold til standard på vernetidspunktet*» fjernes fra § 4 bokstav e, slik at denne bestemmelsen får følgende ordlyd: «*Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, skiløyper og gamle ferdselsveier*»
- «*Utplassering av kjentmannsposter, dersom det ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet og postplasseringen er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant*» tas inn som et nytt punkt i forskriftens § 4
- «*Forvaltningsmyndigheten kan i egen forvaltningsplan gi bestemmelser om bruk av området*» tas inn som et nytt punkt i forskriftens § 5
- § 7 bokstav d endres fra «*Utbedring, omlegging og endring av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier*» til «*Utbedring, oppgradering og omlegging av eksisterende stier og løyper*»
- § 7 bokstav e endres fra «*Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper*» til «*Anleggelse av nye stier og løyper, hvis tiltaket ikke strider mot verneformålet*»

Fylkesmannen tilrår i tillegg enkelte mindre justeringer i verneforskriften for å oppnå større samsvar med forskriftene for de allerede vedtatte friluftslivsområdene, uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Klima- og miljødepartementet viser til at området i tillegg til viktige friluftslivsverdier også har viktige kvaliteter knyttet til naturmangfold, deriblant forekomster av sjeldne og sårbare arter i de registrerte kjerneområdene for naturmangfold som inngår i området. Dette naturmangfoldet øker opplevelseskvalitetene i området, men kan samtidig være sårbart for inngrep. Det legges til grunn at hensynet til sårbart naturmangfold ivaretas i forvaltningen av området.

Klima- og miljødepartementet slutter seg for øvrig til Fylkesmannen og tilrår vern av Kopperhaugene og Vindernhøgda friluftslivsområde i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Klima- og miljødepartementet tilrår:

Forskrifter om vern for 18 skogområder i fylkene Nord-Trøndelag, Hedmark, Oppland, Akershus, Oslo, Buskerud, Vestfold og Hordaland fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 18).